

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Martina Kůchlerová

**Ústavně konformní interpretace soukromoprávních smluv
v judikatuře Ústavního soudu**

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Ústavně konformní interpretace soukromoprávních smluv v judikatuře Ústavního soudu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne.....

.....
Martina Kůchlerová

Tímto chci poděkovat vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Maximu Tomoszkovi, Ph.D., za poskytnutí odborné pomoci spočívající v odborných radách, připomínkách a metodickém vedení práce, bez kterých by bylo zpracování této diplomové práce o mnoho obtížnější.

Martina Kúchlerová

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	5
ÚVOD.....	6
1 POJEM ÚSTAVNĚ KONFORMNÍ INTERPRETACE	8
1.1 Ústavně konformní interpretace jako výsledek soudní kontroly ústavnosti.....	11
1.2 Některé aspekty pojmu ústavně konformní interpretace jako nástroje pro argumentaci Ústavního soudu.....	15
1.3 Ústavně konformní interpretace z pohledu obecných soudů.....	15
2 ÚSTAVNĚ KONFORMNÍ INTERPRETACE VE VZTAHU K SOUKROMOPRÁVNÍM ÚKONŮM	19
2.1 Prozařování právních principů do oblastí jednoduchého práva	19
2.2 Principiálnost judikatury Ústavního soudu.....	20
2.3 Výkladová pravidla pro řešení rozporu mezi vůlí skutečnou a vůlí jednajícími subjekty projevenou	22
2.3.1 Výklad jednání ve srozumění (teorie vůle).....	23
2.3.2 Výklad jednání bez srozumění (teorie projevu).....	24
2.3.3 Změny v právní úpravě právního jednání v soukromoprávních vztazích dle zákona č. 89/2012 Sb.	25
3 ÚSTAVNĚ KONFORMNÍ INTERPRETACE SOUKROMOPRÁVNÍCH SMLUV VE VYBRANÉ JUDIKATUŘE ÚSTAVNÍHO SOUDU.....	28
3.1 Princip svobodné vůle stran (problematika příliš formalistického výkladu).....	29
3.2 Právo na soudní a jinou právní ochranu.....	38
3.3 Princip ochrany vlastnického práva.....	43
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51
SHRNUTÍ/ABSTRAKT.....	55
KLÍČOVÁ SLOVA/KEY WORDS.....	56

Seznam zkratek

Ústava ČR – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

LZPS – ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Nejen interpretace právních předpisů, ale také soukromoprávních smluv může v praxi trpět přehnaným formalismem. Ústavní soud již několikrát poukázal prostřednictvím své judikatury na to, jak by měly především obecné soudy postupovat při výkladu soukromoprávních smluv, aby se samotný výklad následně pohyboval v rámci mantinelů, které jsou představovány ústavními principy a dalšími hodnotami obsaženými v celém právním řádu České republiky.

Cílem této diplomové práce je důkladně analyzovat vybranou judikaturu Ústavního soudu, zabývající se přehnaným formalismem a ústavně konformním výkladem soukromoprávních smluv. Tedy poukázat na prozařování ústavních principů ale i jiných hodnot demokratického právního státu, jehož následkem je vyložení předmětné věci “spravedlivým“ způsobem. V práci se pokusím zobecnit závěry Ústavního soudu obsažené v ustálené judikatuře, a to do podoby určitých závěrů, respektive zásad, které by měly být zohledňovány při posuzování soukromoprávních smluv obecnými soudy. A to za účelem naplnění požadavku ústavně konformní interpretace.

V následujících podkapitolách se však také dotknu dílčích problémů, souvisejících s ústavně konformní interpretací soukromoprávních smluv. Pokusím se podhalit otázky úzce související s ústředním tématem mé práce. Jde například o problematiku závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu, postavení Ústavního soudu ve vztahu k soudům obecným, či ryze soukromoprávní věc v podobě výkladu právních úkonů podle v současné době účinné právní úpravy. Respektive výkladu právního jednání podle, v poslední době tolik diskutované, rekonfigurace soukromého práva.

Při zpracovávání této diplomové práce mi jako zdroje sloužily právní předpisy, odborné publikace, v neposlední řadě také sborníky příspěvků z konferencí, články publikované v odborných periodikách, avšak primárně judikatura Ústavního soudu, jejíž dostupnost je pro širokou veřejnost zajištěna na <http://nalus.usoud.cz>.

Celá práce je rozčleněna do tří hlavních kapitol, které na sebe navzájem navazují. V rámci první kapitoly se pokusím uchopit samotný pojem ústavně konformní interpretace. Jde o pojem, který je některými odborníky vnímán jako právní princip, jinými jako činnost Ústavního soudu, potažmo výsledek jeho činnosti. V průběhu studia odborné literatury i judikatury jsem narazila na možné nahlížení na pojem ústavně konformní interpretace, a to hned z několika úhlů, které jsou dále rozpracovávány. Namátkou mohu zmínit například

vnímání ústavně konformní interpretace jako prostředku soudní kontroly ústavnosti, potažmo jako ústředního nástroje pro argumentaci Ústavního soudu.

V rámci druhé kapitoly půjde spíše o nastínění problematiky spadající ryze do oblasti soukromého práva. Měla by být zaměřena na uchopení pro práci důležitých pojmů, z nichž pojmem ústředním je výklad právních úkonů (právního jednání). V neposlední řadě také zmíním nejdůležitější změny, které přináší v současné době již platný, avšak doposud neúčinný, (novým) občanský zákoník. Tedy změny spojované s bohatě diskutovanou kompletní rekodifikací soukromého práva, jejíž počátky sahají do roku 2000. V závěru výše uvedené kapitoly tedy půjde o vymezení rozdílu mezi vůlí skutečnou a vůlí následně smluvními stranami projevenou, jejichž vzájemný střet a následná interpretace je ústředním motivem této diplomové práce.

Závěrečná třetí kapitola je svým způsobem výjimečná hned z několika důvodů. V první řadě půjde o samotné gró celé diplomové práce. Vychází z vybrané judikatury Ústavního soudu zabývající se ústavně konformní interpretací a přehnaným formalismem zastávaným v judikatuře obecných soudů. Jednotlivé podkapitoly jsou členěny podle vybraných ústavních principů, prostřednictvím kterých Ústavní soud poskytuje ochranu základním lidským právům a svobodám. Zároveň se pokusím odpovědět na výzkumnou otázku a naplnit tak cíl této práce, kterým je vytyčení závěrů, či hlavních zásad, které by obecné soudy měly při své rozhodovací činnosti zohledňovat. A to v případě soukromoprávních smluv a jejich ústavně konformního výkladu. Neodmyslitelnou součástí této kapitoly také bude práce s právními principy a hodnotami, a to v rovině teoretické i praktické. Principy a hodnotami, které se prolínají napříč judikaturou Ústavního soudu a slouží mu jako stěžejní pilíře, na kterých stojí celá jeho argumentace.

1 Pojem ústavně konformní interpretace

Při práci s pojmem ústavně konformní interpretace jsem se dlouho snažila v odborné literatuře, judikatuře Ústavního soudu, ale i kdekoli jinde nalézt definici tohoto pojmu. Jde přeci jen o sousloví nejčastěji se opakující v této diplomové práci. Ústavně konformní interpretaci je možno vnímat jako výsledek soudní kontroly ústavnosti.¹ Ústavně konformní interpretace je jakýsi druh argumentace Ústavního soudu, či snad nástroj, prostřednictvím kterého je argumentace v klíčových rozhodnutích tvořena.² Výše uvedené ale není definicí tohoto pojmu, je to spíše využití, aplikace či výsledky, kterých může být dosaženo.

Co je tedy ústavně konformní interpretace? Má nějaké hranice? A kdo ji má vlastně vytvářet, popřípadě pro koho?

Ráda bych poukázala, v souvislosti s ústavně konformní interpretací z pohledu argumentace Ústavního soudu, na dvě rozhodnutí zásadního významu. Prvním z nich je nálezn sp. zn.: Pl. ÚS 48/95 ze dne 26. 3. 1996 (nebo také nálezn č. 21/1996 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Výše uvedené rozhodnutí je prvním rozhodnutím vůbec, kde Ústavní soud poprvé zmiňuje požadavek ústavně konformní interpretace. Tento požadavek je vyjádřen v rozhodnutí slovy: „*v situaci, kdy určité ustanovení právního předpisu umožňuje dvě různé interpretace, přičemž jedna je v souladu s ústavními zákony a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy České republiky, a druhá je s nimi v rozporu, není dán důvod zrušení tohoto ustanovení. Při jeho aplikaci je úkolem soudů interpretovat dané ustanovení ústavně konformním způsobem.*“ V tomto rozhodnutí Ústavní soud také poprvé vyslovil princip priority ústavně konformního výkladu před zrušením zákona, potažmo jiného právního předpisu, nebo jejich jednotlivých ustanovení.³ Vraťme se ale zpátky k požadavku ústavně konformní interpretace. Tento požadavek není z logického pohledu ničím mimořádným. A to z toho důvodu, že vlastně nenutí Ústavní soud ke zrušení jednotlivých zákonných ustanovení tehdy, kdy je možný jejich ústavně konformní výklad. Pro Ústavní soud to pak také znamená

¹ BLAHOŠ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti- srovnávací pohled*. Praha: ASPI Publishing, s. r. o., 2001. s. 14 – 24.

² ŠEJVL, Michal. Několik poznámek k pojmu ústavně konformní interpretace v judikatuře Ústavního soudu. In KLÍMA, Karel (ed). *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 83 – 92.

³ HOLLÄNDER, Pavel. Role Ústavního soudu při uplatňování Ústavy v judikatuře obecných soudů. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Ústava České republiky po pěti letech*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998, s. 38 – 60.

možnost vyhnout se situacím, kdy by musel násilně zasahovat do struktury českého právního řádu.⁴

Problémem výše uvedeného požadavku vyjádřeného v prvním zmiňovaném rozhodnutí Ústavního soudu však bylo, že Ústavní soud obecným soudům žádným způsobem nedefinoval ani nenastínil, jak mají ústavně konformně interpretovat. Jako druhé rozhodnutí je nálezh publikovaný pod číslem 13/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. V tomto rozhodnutí je možné spatřovat přesnější indicie k ústavně konformnímu výkladu pro obecné soudy. Druhé rozhodnutí stanovilo, že: „*Je nutno rozlišovat případy, v kterých lze soulad ustanovení právního předpisu s ústavním pořádkem zabezpečit jeho ústavně konformní interpretací a kdy tak učinit nelze a je nutno přistoupit k jeho zrušení. Soud přitom není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež má svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle; rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci.*”⁵ I na první pohled specifikace ústavně konformní interpretace pro obecné soudy není ideální nápo vědou jak interpretovat. Ústavní soud vlastně upozornil na to, že ne každé ustanovení českého právního řádu lze ústavně konformně vyložit. Upozornil tedy na to, že ústavně konformní interpretace má své hranice, které nepřekojají ani výkladová pravidla. Ústavní soud však na druhou stranu neřekl, v čem tyto hranice spočívají. Hlavním přínosem výše citovaného ustanovení však je, že byl stanoven tzv. interpretační prostor, tedy prostor, v němž se má ústavně konformní interpretace realizovat. Přičemž se tento prostor nepohybuje pouze v mezích doslovného znění toho kterého zákonného ustanovení.⁶ Ke stanovení konkrétních pravidel ústavně konformní interpretace tedy nedošlo. Je to snad pochybení Ústavního soudu, nebo spíše jeho benevolence? Jde o ponechání prostoru za tím účelem, aby samy obecné soudy slepě nepřepisovaly jednotlivé útržky z rozhodnutí Ústavního soudu, ale vytvářely argumentaci vlastní, jejímž pozadím by byla právě myšlenka ústavně konformní interpretace? Je ale potom vůbec možné dosáhnout jakýchsi ucelených závěrů a jednoty v rozhodnutích obecných soudů?

⁴ ŠEJVL, Michal. Několik poznámek k pojmu ústavně konformní interpretace v judikatuře Ústavního soudu. In KLÍMA, Karel (ed). *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 84 – 85.

⁵ Nález Ústavního soudu publikovaný pod č. 13/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

⁶ ŠEJVL, Michal. Několik poznámek k pojmu ústavně konformní interpretace v judikatuře Ústavního soudu. In KLÍMA, Karel (ed). *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 84 – 85.

Definici pojmu ústavně konformní interpretace jsem však nehledala pouze v judikatuře Ústavního soudu, i když je dle mého názoru klíčová. Pracovala jsem i s rozličnou literaturou, ve které jsem nacházela různé závěry a názory. Ústavně konformní interpretace není nic jiného než právní princip. Další z řady právních principů, na kterých stojí celý právní řád, jeho aplikace, interpretace i neustálá normativní činnost. Je to princip, který je trvalou součástí judikatury Ústavního soudu, tedy i nástroj jeho argumentace, jak jsem zmínila výše. Ve vztahu k obecným soudům, jako hlavním posluchačům a adresátům judikatury Ústavního soudu, je to imperativ. Jednoduchý příkaz, kterým se Ústavní soud neustále snaží zabránit přílišnému formalistickému výkladu smluv projednávaných před obecnými soudy.⁷ Když dojde k udělení nějaké příkazu, musí se uposlechnout. Na druhou stranu má ale imperativ ústavně konformní interpretace nějaké hranice, aby ho nemohlo být zneužito? Výkladem se přece právo ohýbá do různých významů. Výslovně stanovené hranice se mi snad podařilo nalézt, ne u klasické ústavně konformní interpretace zmiňované a rozpracovávané v judikatuře Ústavního soudu, ale pouze v případě tzv. eurokonformního výkladu. Tzv. eurokonformní výklad je konformní interpretací práva členského státu s právem Evropské Unie.

Problematika na první pohled odlišná, avšak do jisté míry srovnatelné „prozařování“ mě při studiu zaujalo na tolik, že bych jej ráda zmínila i zde. Pojem „prozařování“ je snad jedním z klíčových pojmů této práce. V případě eurokonformního výkladu nelze volit výklad *contra legem* nebo takový, který by vedl k porušování základních lidských práv a právních principů.⁸ Výše uvedená teze sice neúplně odpovídá na mou otázku týkající se hranic ústavně konformní interpretace. Hranice totiž v našem případě výslovně upraveny nejsou, a to ani v judikatuře Ústavního soudu, který je samotným tvůrcem imperativu ústavně konformní interpretace. Avšak jakési vodítko k případnému dotváření těchto hranic můžeme spatřovat v pravidlech eurokonformního výkladu.

Při neustálém hledání odpovědi, co tedy máme rozumět pojmem ústavně konformní interpretace, mne zaujala ještě jedna zajímavost. Jde o tzv. Schumannovu větu. Tuto zajímavost zmiňuji z toho důvodu, že je možné hledat určitou inspiraci českého Ústavního soudu v judikatuře a fungování německého Spolkového ústavního soudu. Němec Schumann při studiu problematiky ústavních stížností vytvořil svébytnou kategorii tzv. interpretačních ústavních stížností. A tuto kategorii následně velice jednoduše klasifikoval tak že:

⁷ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Imperativ ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů. *Právník*, 138 (1999), č. 12, s. 1081 – 1093.

⁸ ŠEJVL, Michal. Několik poznámek k pojmu ústavně konformní interpretace v judikatuře Ústavního soudu. In KLÍMA, Karel (ed). *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 89.

„*interpretační ústavní stížnost je úspěšná, když napadený soudní výrok vyvolá právní následek, který obyčejný zákonodárce nesměl vydat jako normu. Je neúspěšná, pokud se soudce držel v mezích, stanovených běžným zákonodárcem, a zároveň také neporušil ústavně zaručená základní práva, jejich podstatu a nedopustil se svévole.*“⁹ Spolkový ústavní soud funguje na bázi možnosti prohlášení konkrétní právní normy za protiústavní pouze v případě, že ji nelze považovat za ústavní ani za použití ústavně konformního výkladu. Mohlo by jít o právní princip, potažmo jakousi pomůcku, která by mohla být využívána nejen Ústavním soudem České republiky, nýbrž i soudy obecnými. Pomocí této myšlenky by u nás mohlo dojít k vykrytalizování a snadnějšímu rozeznání případů, kdy má být zvolena ústavně konformní interpretace.

1.1 Ústavně konformní interpretace jako výsledek soudní kontroly ústavnosti

Jak již bylo nastíněno výše, pojem ústavně konformní interpretace je možné uchopit z různých úhlů a pracovat s ním hned v několika právně teoretických rovinách. V této podkapitole se chci zabývat Ústavně konformní interpretací, která může být vnímána také jako výsledek soudní kontroly ústavnosti a v zápětí se pokusím vysvětlit proč.

Než se však dostanu k samotnému jádru věci, ráda bych nastínila, co se vůbec rozumí soudní kontrolou ústavnosti. Soudní kontrolou se v demokratickém právním státě rozumí situace, kdy nemůže dojít k přijetí žádného obecně závazného právního aktu, aniž by podléhal soudnímu přezkumu z hlediska jeho souladu s ústavním pořádkem, potažmo souladu s ústavními zvyklostmi a právními principy. Soudní kontrolou ústavnosti potom rozumíme kontrolu souladu všech obecně závazných právních aktů s Ústavou ČR, respektive s ústavními zákony.¹⁰ Hlavním cílem soudní kontroly ústavnosti je pak garance ústavnosti ale také obecně závazná interpretace ústavy.¹¹

V případě obecně závazných právních aktů je stěžejním pojmem ústavnost, nebo spíše neústavnost daného aktu. Ústavnost můžeme vnímat jako formální, tedy daný akt vznikl postupem, způsoby a za účasti subjektů, které samotná Ústava ČR stanoví. Avšak ústavnost

⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Imperativ ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů. *Právník*, 138 (1999), č. 12, s. 1081 – 1093.

¹⁰ Jak v případě pojmu soudní kontroly, tak pojmu soudní kontroly ústavnosti je logickým předpokladem, že v daném právním státě existuje hierarchický rozdíl mezi právní silou zákonů ústavních a zákonů obecných. U nás je tento předpoklad splněn.

¹¹ BLAHOŠ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti- srovnávací pohled*. Praha: ASPI Publishing, s. r. o., 2001. s. 14 – 24.

můžeme z druhé strany vnímat též jako materiální. V případě materiálního pojetí je pro nás rozhodující obsah zkoumaného právního aktu a jeho případný nesoulad s obsahem ústavy.¹² Oba případy spolu jdou ruku v ruce, lépe řečeno jde o dvě stránky téže mince.

V mé diplomové práci mne soudní kontrola ústavnosti zajímá ve vztahu k individuálním právním aktům, tedy soudním rozhodnutím. V případě že individuální právní akt nebude v souladu s Ústavou ČR, ale nejen s ní, je v pravomoci Ústavního soudu toto individuální rozhodnutí zrušit a věc vrátit soudům obecným, od kterých se následně vyžaduje vydání rozhodnutí ústavně konformního. Nechci zde rozebírat modely soudní kontroly ústavnosti, potažmo další teoretické aspekty s touto problematikou související. Pro mou práci problematika vztahující se k ústavně konformní interpretaci začíná v okamžiku podání ústavní stížnosti, což je jedna z možností jak se fyzická, nebo právnická osoba stane účastníkem řízení před Ústavním soudem. Pravomoc Ústavního soudu, mimo jiné i k rozhodování o ústavních stížnostech, je dána ustanovením čl. 87 odst. 1 Ústavy ČR.¹³ Konkretizaci výše uvedeného je možné nalézt v ustanoveních § 72 až § 84 zákona o Ústavním soudu¹⁴. Zmíněná ustanovení se zabývají řízením o ústavních stížnostech. Nejvýznamnějším momentem, který může být spojen s ústavní stížností podanou ze strany fyzické nebo právnické osoby je možnost podat návrh na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení.¹⁵

Na tomto místě bych však také ráda zmínila skutečnost, že v odborné literatuře je možné se setkat i s dalšími názory na ústavně konformní interpretaci ve vztahu k soudní kontrole ústavnosti. Asi nejzajímavějším je příspěvek V. Šimíčka, který spatřuje v rozhodování Ústavního soudu hned dvě oblasti, kde se myšlenka ústavně konformní interpretace naplňuje v nejvyšší možné míře. Vedle rozhodování v případě ústavních stížností, zmiňuje i abstraktní a konkrétní kontrolu ústavnosti.¹⁶ Abstraktní kontrolou přitom rozumíme případy, kdy rozhodování o ústavnosti právních předpisů není iniciováno v souvislosti

¹² BLAHOŠ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti- srovnávací pohled*. Praha: ASPI Publishing, s. r. o., 2001. s. 23 – 28.

¹³ Ustanovení čl. 87 odst. 1, písm. d) Ústavy ČR stanoví že: „o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánu veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod.“

¹⁴ Ustanovení § 72 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu stanoví že: „Ústavní stížnost jsou oprávněni podat: a) fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1., písm. d) Ústavy, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem.“

¹⁵ Ustanovení § 74 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu stanoví že: „Spolu s ústavní stížností může být podán návrh na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení, jejichž uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti, jestliže podle tvrzení stěžovatele jsou v rozporu s ústavním zákonem, popřípadě se zákonem, jedná-li se o jiný právní předpis.“

¹⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Imperativ ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů. *Právník*, 138 (1999), č. 12, s. 1081 – 1093.

s konkrétním případem, resp. s projednáváním konkrétního případu. Naopak kontrola konkrétní je opakem výše uvedeného.

Ráda bych se však vrátila zpátky k problematice ústavně konformní interpretace úzce související s podáním ústavní stížnosti. Okamžikem podání ústavní stížnosti (předpokládejme, že splňuje všechny náležitosti, je přípustná a důvodná) se otevírá možnost fyzické a právnické osobě účastnit se řízení před Ústavním soudem. Ústavní soud prostřednictvím ústavní stížnosti bude kontrolovat ústavnost individuálních právních aktů. Závěry kterých dosáhne prostřednictvím této kontroly, následně popíše ve své argumentaci. Ukáže obecným soudům (potažmo jiným orgánům veřejné moci) prostřednictvím ústavně konformní interpretace právní principy, kterých by se měli při výkladu držet, aby nezasahovaly do ústavně zaručených práv a svobod. Vyloží problémová ustanovení právního řádu tak, aby napříště již nebylo pochyb jakým způsobem s nimi pracovat. Stejně tak definuje neurčité právní pojmy vyskytující se v našem právním řádu,¹⁷ a mnoho dalšího. Následně může dojít ke zrušení napadeného rozhodnutí soudu obecného, který by měl být napříště vázán rozhodnutím Ústavního soudu.

Dílčím problémem, který však může čtenáře po přečtení výše uvedeného napadnout, je otázka závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu ve vztahu k dalším orgánům veřejné moci. V našem případě primárně ve vztahu k soudům. K výše uvedenému se již několikrát vyjádřil i samotný Ústavní soud.¹⁸ Přičemž nejstěžejnějším rozhodnutím je náleží IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007, znamenající převzetí doktríny precedentu do naší právní kultury. Ústavní soud ve výše uvedeném rozhodnutí odkazuje na celou řadu dalších nálezů týkajících se otázky závaznosti jeho rozhodnutí, přičemž dochází k závěru, že je nutné rozlišovat dva základní typy závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. Jde o závaznost kasační (instanční, tedy v téže věci) a závaznost precedenční. Pokud jde o precedenční závaznost nálezů Ústavního soudu, je obecnému soudu dána možnost reflektovat či nereflektovat právní názory Ústavního soudu a to tak, že předestře konkurující úvahy a tím vyvolá s Ústavním soudem ústavněprávní dialog. Prakticky se precedenční závaznost vztahuje na situace, kdy obecné soudy musí řešit otázky, které jsou podobné s otázkami, již jednou Ústavním soudem projednávány a rozhodnutými. Ústavní soud v této věci konstatoval, že: „z čl. 89 odst. 2 Ústavy v souvislosti s čl. 1 odst. 1

¹⁷ Příkladem definování neurčitého právního pojmu vyskytujícího se v právním řádu může být Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97, definující pojem „dobré mravy“ jako pojem vyskytující se primárně v občanském zákoníku.

¹⁸ Mezi nejzajímavější rozhodnutí Ústavního soudu dotýkající se problematiky závaznosti jeho rozhodnutí patří například II. ÚS 156/95 ze dne 14. 2. 1996, I. ÚS 70/96 ze dne 18. 3. 1997, III. ÚS 425/97 ze dne 2. 4. 1998, I. ÚS 647/02 ze dne 27. 4. 2004, III. ÚS 495/05 ze dne 30. 10. 2007, II. ÚS 536/06 ze dne 3. 4. 2008 a II. ÚS 476/09 ze dne 2. 4. 2009.

Ústavy plynou pro obecné soudy významné požadavky upínající se k jejich rozhodovací činnosti; dle nich již učiněný výklad Ústavního soudu by měl být východiskem pro rozhodovací činnost následujících případů stejného druhu.”¹⁹ Jde tedy o pokyn vyjádřený Ústavním soudem spočívající v požadavku respektování precedentů, zároveň Ústavní soud jedním dechem dodává že: „nesplnění těchto požadavků představuje porušení čl. 89 odst. 2 Ústavy ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy a představuje též porušení subjektivního základního práva dotyčné osoby podle čl. 36 odst. 1 Listiny, totiž práva domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu. V této specifické souvislosti, tj. opomine-li obecný soud právní názory Ústavního soudu, nenaplní svou činností „stanovený postup“ jsoucí v souladu s principem, který vyplývá z čl. 89 odst. 2 Ústavy.“²⁰

Na druhou stranu kasační závaznost znamená, za podmínky nezměněného skutkového stavu, bezpodmínečné respektování nálezu Ústavního soudu. V řízení, které následuje po kasačním nálezu, tedy není prostor pro úvahy, zda je právní názor Ústavního soudu správný či úplný. Výše uvedené má primárně přispět také k tomu, aby nedocházelo k neustálému a neúměrnému prodlužování řízení, čímž by zároveň docházelo k porušování práva na spravedlivý proces. Podle Ústavního soudu nejde o nic jiného než vyjádření a naplnění smyslu institutu kasace, tak jak má být reflektován v rozhodovací praxi soudů.²¹

Otázka závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu, i přes klíčová rozhodnutí Ústavního soudu nabízející z jeho pohledu jasnou odpověď, nedá spát řadě významných právních odborníků.²² Přesto si myslím, že není vůbec odvážným tvrzením, pokud se přikloníme k precedenční závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. Nejde však o názor obecně sdílený, řada autorů striktně rozlišuje mezi angloamerickou právní kulturou a právní kulturou kontinentální, které následně možnost precedenční závaznosti rozhodnutí soudů vyšších instancí nepřiznávají.²³

¹⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn.: IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž ve spojení se závěrem nálezu Ústavního soudu sp. zn.: IV. ÚS 1642/11 ze dne 8. 11. 2011.

²² Příkladem mohou být názory v příspěvcích, jako je například PROCHÁZKA, Antonín. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 8, s. 21 – 23. ŠIMÍČEK, Vojtěch. Mohou být vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu ČR všeobecně závazná?. *Správní právo: Odborný časopis pro oblast státní správy a správního práva*, 1996, roč. 29, č. 2, s. 113 – 116. KÜHN, Zdeněk. K otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Právník*, 2001, č. 9. Nebo ŠTĚPÁN, Jan. Přezkoumávání soudních rozhodnutí ústavním soudem. *Bulletin advokacie*, 1998, č. 9.

²³ KUBŮ, Lubomír. HUNGR, Pavel. OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha a. s., 2007. s. 185 – 204.

Závěrem je možné shrnout, že pokud se v nálezů Ústavního soudu objeví ústavně konformní interpretace, myšleno místo případného zrušení konkrétního ustanovení, jde o závaznost precedenční.²⁴

1.2 Některé aspekty pojmu ústavně konformní interpretace jako nástroje pro argumentaci Ústavního soudu

Mezi primární úkoly soudů působících v moderních právních státech nepatří pouze rozhodovací činnost jako taková, ale neméně důležitým posláním je, aby soudy svá rozhodnutí dokázaly v odůvodněních náležitě vysvětlit. Sebelepší a přelomovější rozhodnutí bez argumentace se bude vždy jevit jako výsledek svévole a překročení hranic právního státu ze strany veřejné moci, pokud nebude náležitě odůvodněno tak, aby byly myšlenkové pochody doprovázející vznik onoho rozhodnutí dohledatelné na každém řádku jeho odůvodnění. A kdo jiný by měl splňovat výše uvedené požadavky v co nejvyšší možné míře, než právě Ústavní soud. Vždyť jsou to jeho vykonatelná rozhodnutí, která jsou podle ustanovení samotné Ústavy ČR závazná pro všechny orgány a osoby.²⁵ Přesvědčivost a vytříbenost argumentace je jedním ze základních stavebních pilířů rozhodnutí Ústavního soudu. V opačném případě by ani nemohl fungovat. Ti, kteří by měli interpretovat jednotlivá ustanovení právních předpisů v souladu s Ústavou ČR, tedy především obecné soudy, by si následně mohly nedokonalou argumentaci vyložit jako libovůli v rozhodování. Jako překročení hranic právního státu a zneužití pravomocí veřejné moci. Čímž by došlo k naprostému popření významu a působení Ústavního soudu jako strážce ústavnosti.²⁶

1.3 Ústavně konformní interpretace z pohledu obecných soudů

Podle výchozích bodů zmíněných v předchozí podkapitole je zřejmé, že jedním z nejdůležitějších a zároveň z nejsložitějších úkolů Ústavního soudu je přesvědčit obecné soudy o nutnosti ústavně konformní interpretace. Na jednu stranu jde o zcela pochopitelnou věc. Ústavní soud sice má určitou představu o tom, jak by měla vypadat rozhodnutí obecných

²⁴ KÜHN, Zdeněk a kol. *Judikatura a právní argumentace*. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou. Praha: Auditorium, 2006, s. 35 - 36.

²⁵ Čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR stanoví že: „*Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.*“

²⁶ ŠEJVL, Michal. Několik poznámek k pojmu ústavně konformní interpretace v judikatuře Ústavního soudu. In KLÍMA, Karel (ed). *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 83 – 84.

soudů z pohledu ústavně konformní interpretace. Avšak zároveň neexistuje žádná výchozí materie zpracovaná právě Ústavním soudem, na základě které by obecné soudy mohly plnit jeho představy. Zamysleme se však i nad problémem, že by zde taková materie byla a jasné pokyny obsahovala. V tomto případě bychom se dostali před další z řady dílčích otázek. Teď už bychom neřešili ústavně konformní interpretaci, její východiska, cíle a metody. Ale primárním problémem by byla otázka již zmiňované závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu pro soudy obecné. Přesněji tedy závaznost nálezů Ústavního soudu.²⁷ Jde o další problematiku, která však úzce souvisí i s problémem ústavně konformní interpretace. Již teď je zřejmé, že nejjednodušším řešením celé situace by bylo, kdyby obecné soudy začaly samy od sebe. Snad z mé strany nepůjde o přílišnou utopii, ale představme si, že by obecné soudy začaly působit jako partneři Ústavního soudu. Což se od nich podle mého i očekává. Rozvíjely by jeho práci, zdokonalovaly samy sebe v argumentaci svých rozhodnutí. Nebyl by to alespoň dílčí krůček k tak vytoužené a neustále diskutované spravedlivé a rychlé justici?

Současná praxe je však poněkud jiná. Obecné soudy se staví spíše negativním způsobem k problematice ústavně konformní interpretace. Jsou zabředlé v přehnaně formalistickém výkladu, a to jak soukromoprávních úkonů, tak i jednotlivých ustanovení z českého právního řádu. Důležité je však mít na paměti, že současný nesouhlas ohledně ústavně konformní interpretace nemusí být nesouhlasem definitivním. Tedy nesouhlasem i v budoucnu. Právě o tomto, snad dočasném negativním vnímání ústavně konformní interpretace ze strany obecných soudů, mluví i M. Šejvl.²⁸ Poukazuje na rovněž velmi diskutovanou problematiku nadřazenosti práva Evropské Unie a jeho přímý účinek ve vztahu k právu národnímu. I tyto přelomové vlastnosti práva Evropské Unie, vyjádřené v rozhodnutích Evropského soudního dvora, nebyla zpočátku vítána u soudců národních soudů s otevřenou náručí. Jedinou možnou cestou, jak dosáhnout svého, byla podle Evropského soudního dvora cesta důkladné a neutuchající argumentace v jednotlivých rozhodnutích vztahujících se právě k problematice přímého účinku a nadřazenosti práva Evropské Unie. V současnosti je možné již pozorovat plody jeho práce. S opatrností se dá říci, že si národní soudy navykly na tuto praxi a nemají s původně hodně diskutovanými vlastnostmi práva Evropské Unie problém. Dochází tak k aplikaci práva Evropské Unie požadovaných způsobem.

²⁷ V právní doktríně panuje shoda o tom, že závaznost ve vztahu k rozhodnutím Ústavního soudu se týká pouze jeho nálezů, vzhledem k tomu, že usnesení nikdy neřeší samotné meritum projednávané věci.

²⁸ ŠEJVL, Michal. Několik poznámek k pojmu ústavně konformní interpretace v judikatuře Ústavního soudu. In KLÍMA, Karel (ed). *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 83– 92.

Výše uvedené může být, dle mého, cestou i pro náš Ústavní soud. Tímto způsobem je navíc možné obejít i jeden z nejdiskutovanějších problémů, jímž je ona závaznost rozhodnutí Ústavního soudu. V tomto případě vnímaná ne v obecné rovině, ale právě ve vztahu k moci soudní. Prostřednictvím důkladné a nezpochybnitelné argumentace v jednotlivých případech vztahujících se k ústavně konformní interpretaci, může Ústavní soud dosáhnout svého. Požadavek této interpretace zevšední, zobecní a bude v konečném důsledku obecnými soudy akceptován bez sebemenších úhybných manévřů. Jedinou otázkou však zůstává, jak dlouhou dobu bude Ústavní soud potřebovat k tomu, aby výše uvedených cílů dosáhl v prostředí české justice. Na tomto místě je však důležité upozornit také na fakt, že primárně se svými rozhodnutími musí cítit vázán sám Ústavní soud. V opačném případě bude svou judikaturu nepřiměřeně často měnit. Nepůjde o judikaturu konstantní, ani ustálenou rozhodovací praxi. V takovém případě pak v úvahu nepřipadá ani „precedentní závaznost“ rozhodnutí Ústavního soudu. Celá myšlenka ústavně konformní interpretace jako požadavku ve vztahu k obecným soudům by byla v takovém případě neuskutečnitelná. Naopak v případě, kdy rozhodovací praxe a judikatura Ústavního soudu bude konzistentní, bude se měnit pouze ve výjimečných případech, které budou navíc náležitě odůvodněny, má precedentní působení šanci se prosadit. A to aniž by bylo zakotveno výslovně v právním předpise, potažmo aniž by muselo být uznáno teoreticky právní doktrínou.²⁹

Pokud nebude docházet k respektování rozhodovací praxe Ústavního soudu, následkem nebude nic jiného než množící se odlišná rozhodnutí ve stejné otázce projednávané před obecnými osudy. Výše uvedené má následně nezvratný dopad na právní jistotu občanů a jejich vnímání spravedlnosti. Rozdílné rozhodování v případech stejného druhu totiž porušuje hned několik zásad neodmyslitelně ctěných v právním státě. Jde mimo jiné o zásadu rovnosti před zákonem a s ní úzce související zásadu legitimního očekávání, tzv. materiální rovnost. V neposlední řadě s výše uvedeným úzce souvisí také zásady rychlosti řízení a efektivnosti, které zmiňuje i čl. 38 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“).³⁰ Obecné soudy se nerespektováním rozhodovací praxe Ústavního soudu vystavují nejen možnosti, že jejich rozhodnutí budou rušena, například v případě že se projednávaná věc dostane až před samotný Ústavní soud. Ale především vědomě, či nevědomě porušují vůči účastníkům daného

²⁹ KÜHN, Zdeněk. K otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Právník*, 2001, č. 9.

³⁰ Čl. 38 LZPS stanoví že: „(1) Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.“

(2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.“

řízení povinnost pro ně vyplývající přímo z Ústavy ČR, a to princip právní jistoty. Opět nic přínosného pro vnímání soudcovské moci, rozhodování a justice obecně v očích široké veřejnosti.³¹

V praxi však nastávají i případy kdy soudce obecného soudu rozhodne vědomě v rozporu s judikaturou Ústavního soudu. Nedělá to však z jakéhosi rozmaru, potažmo aby Ústavnímu soudu dokázal, že jeho rozhodnutí skutečně v očích některých soudců závazná nejsou. Soudce obecného soudu totiž nemá pouze automaticky a alibisticky aplikovat rozhodnutí Ústavního soudu. V konečném důsledku by se za taková rozhodnutí skrýval. Má ale racionálním a v odůvodnění rozhodnutí dohledatelným myšlenkovým pochodem zvážit uplatnění názoru Ústavního soudu na svůj konkrétní a v dané chvíli posuzovaný případ. Může tak dojít k závěru, že jím posuzovaná kauza je natolik odlišná, že právní názor vytvořený Ústavním soudem nelze aplikovat a v rozhodnutí náležitě odůvodnit. Soudce je zároveň povinen posoudit, zdali nenastaly změny ústavního pořádku, právního řádu nebo jakýchkoli jiných souvisejících okolností, relevantních podmínek atd., které by v konečném důsledku znamenaly nemožnost aplikovat to které rozhodnutí Ústavního soudu. Z. Kühn k výše uvedenému ještě jedním dechem dodává, že: „*Soudce tedy musí jinak závazný výklad práva podaný Ústavním soudem nahradit tehdy, pokud se odůvodněně domnívá, že by tak učinil sám Ústavní soud, pokud by k tomu dostal příležitost.*“³²

³¹ KÜHN, Zdeněk. K otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Právník*, 2001, č. 9.

³² Tamtéž.

2 Ústavně konformní interpretace ve vztahu k soukromoprávním úkonům

2.1 Prozařování právních principů do oblasti jednoduchého práva

Problematika prozařování právních principů se týká primárně oblasti principů označovaných jako principy ústavní. Takto pojatá koncepce se logicky rozvinula v souvislosti s postupným vnímáním a uznáváním Ústavy ČR (potažmo Ústavního pořádku) jako určitého zastřešujícího mechanismu stojícího nad systémem práva jednoduchého.

V souvislosti s prozařováním ústavních principů je podstatné poukázat na samotnou základní ideu jejich fungování. S touto otázkou bylo třeba se vypořádat již po samotném vzniku samostatné České republiky v roce 1993 z důvodu změny politického režimu a s tím související změny hodnot vyjádřených v předpisech nejvyšší právní síly. V tomto případě klíčovým se stal náleží Ústavního soudu sp. zn.: Pl. ÚS 19/93 ze dne 21. 12. 1993, který stanovil že: *„Naše nová ústava není založena na hodnotové neutralitě, není jen pouhým vymezením institucí a procesů, ale včleňuje do svého textu i určité regulativní ideje, vyjadřující základní nedotknutelné hodnoty demokratické společnosti. Česká ústava akceptuje a respektuje princip legality jako součást celkové koncepce právního státu, neváže však pozitivní právo jen na formální legalitu, ale výklad a použití právních norem podřizuje jejich obsahově-materiálnímu smyslu, podmiňuje právo respektováním základních konstitutivních hodnot demokratické společnosti a těmito hodnotami také užití právních norem měří.“*³³ V uvedeném rozhodnutí byla tedy vyjádřena koncepce spočívající v tom, že Ústava ČR je založena na materiálně-rationálním pojetí legitimacy a právního státu. To znamená jediné, české právo není založeno na svrchovanosti zákona, ale primárně vychází ze svrchovanosti lidu. Spravedlnost není a nebude ve volné dispozici zákonodárce a tudíž ani zákonů. Zákonodárce sám bude vždy vázán určitými hodnotami, jež Ústava ČR prohlašuje za nedotknutelné. S nimi stojí a padá celý ústavní stát, za který se Česká republika prohlašuje.³⁴

Po stanovení obecného základu umožňujícího prozařování ústavních principů do oblasti jednoduchého práva, bych ráda zmínila pohled J. Tryzny. Podle něj je možné prozařování ústavních principů definovat jako: *„nutnost naplnit požadavek, aby každá právní norma jednoduchého práva byla vykládána ve světle těchto principů. To znamená, že musí být*

³³ Nález Ústavního soudu sp. zn.: Pl. ÚS 19/93 ze dne 21. 12. 1993.

³⁴ Těmito nedotknutelnými hodnotami stojícími mimo dispozici samotného zákonodárce rozumíme ustanovení čl. 9 odst. 2 Ústavy ČR, ten stanoví že: *„Změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřípustná.“* (srov. Nález Ústavního soudu sp. zn.: Pl. ÚS 19/93 ze dne 21. 12. 1993).

*případně odmítnut výklad, který ústavní principy nerespektuje. Jinými slovy, prozařování ústavních principů právním řádem ústí v požadavek ústavně konformní interpretace jednoduchého práva.*³⁵ Celé tvrzení je možné podepřít také faktem, že většinou jsou v praxi aplikovány právní normy, které jsou v pomyslné hierarchii právních norem na úrovni norem zákonných potažmo podzákonných. Pouze v ojedinělých případech lze uvažovat o přímé aplikaci norem obsažených v samotném ústavním pořádku České republiky. Důvod je jednoduchý. Je jím přílišná obecnost těchto norem doprovázená ruku v ruce s faktem, že celá řada ústavních principů je následně prováděna a konkretizována právními předpisy na úrovni zákonné. Z výše uvedených poznatků je možné vyvodit závěr, že ústavní principy nabývají na významu v okamžiku, kdy je právní úprava na zákonné či podzákonné úrovni nejasná, nebo nelze jednoznačně vyvodit závěr o obsahu zkoumaného pravidla chování. Dalším a to neméně závažným polem působnosti prozařování ústavních principů je situace, kdy se zdá, že právní norma jednoduchého práva ústavním principům odporuje.³⁶

Prozařování ústavních principů do jednoduchého práva má tedy dvě roviny. Jednou z nich je prozařování v případě interpretace jednotlivých norem jednoduchého práva. Rovinu druhou je možné spatřovat při přímé aplikaci norem. I v té musí být zohledňovány ústavní principy. A právě za předpokladu že k výše uvedenému nedojde, přichází na řadu Ústavní soud jako ochránce ústavnosti a může do oblasti aplikace a výkladu jednoduchého práva zasáhnout. Z konkrétního případu následně dovozujeme, které ústavní principy mají být zohledněny, respektive ve světle kterých ústavních principů mají být následně vykládány jednotlivé normy jednoduchého práva aplikující se na zkoumaný případ. Neoddělitelnou vlastností principů je právě možnost jejich pouze částečného zohlednění, aplikace i několika principů ve vzájemné souvislosti. Není vyloučeno, aby se více ústavních principů v konkrétním případě doplňovalo. Tím se právě liší od pravidel a jejich aplikace. Konkrétní pravidlo chování se buď uplatní v celém rozsahu anebo ne.

2.2 Principiálnost judikatury Ústavního soudu

Dle názoru Ústavního soudu má aplikace právních principů význam primárně tehdy, když zákon neposkytuje jednoznačné a jasné řešení, potažmo také v případě, kdy nabízené řešení neodpovídá určité představě. Zároveň Ústavní soud poukazuje na určité napětí mezi

³⁵ TRYZNA, Jan. *Právní principy a právní argumentace*. K vlivu právních principů na právní argumentace při aplikaci práva. Praha: Auditorium s.r.o., 2010. s. 263.

³⁶ Tamtéž, s. 264.

právním principem a právní normou. Toto napětí vyvstává v případech, kdy orgány aplikující právo (v našem případě tedy soudy) spoléhají pouze na jazykový výklad. Problémem jazykového výkladu totiž na druhou stranu je, že sám o sobě představuje pouze jakési prvotní seznámení se a přiblížení se k aplikované právní normě. Jde o jakési východisko zakládající prostor pro objasnění a pochopení smyslu a účelu konkrétní právní normy. Jazykový výklad však sám o sobě k pochopení smyslu a účelu právní normy nepostačuje. Orgán aplikující právo by měl pracovat s celou řadou dalších způsobů výkladu jako je například výklad historický, systematický potažmo logický.³⁷

Sám J. Tryzna, autor zabývající se principy a jejich vzájemným vztahem k právním normám, poukazuje na významné rozhodnutí Ústavního soudu, kterým je náleží sp. zn. Pl. ÚS 19/98, které stanoví že: „*V demokratickém právním státě, který je chápán především jako materiální právní stát, nelze připustit užití platného zákonného ustanovení způsobem, který odporuje některé z fundamentálních ústavních zásad, za niž lze nepochybně pokládat i procesní princip ne bis in idem v článku 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud je přesvědčen, že povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé, konkrétní a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem, ústavních zásad, ustanovení Listiny základních práv a svobod a závazků plynoucích z mezinárodních smluv. Prostor takové interpretace a její význam, je nepochybně větší tam, kde jde o aplikaci zákonných předpisů, které nejsou sice již zcela vyhovující, avšak nejsou ve své podstatě ani protiústavní. Z mnoha myslitelných výkladů zákona je třeba v každém případě použít pouze takový, který respektuje ústavní principy (je-li takovýto výklad možný), a ke zrušení ustanovení zákona pro neústavnost (princip minimalizace zásahu).*“³⁸

Zdrojem právních principů však není jen právo pozitivní, jako výsledek normativní činnosti zpravidla k tomu povolaného zákonodárského sboru, existuje ještě další zdroj a tím je sama idea práva. Určitá právně-hodnotová idea, která není součástí pozitivního práva, ale prozařuje do něj právě prostřednictvím ústavních principů.³⁹ A je to právě Ústavní soud, kdo je povolán dohlížet na dodržování této hodnotové ideje nejen při tvorbě ale zejména při aplikaci norem jednoduchého práva. Stěžejním ústavním principem je princip legality, vyjádřený v článku 2 odst. 3 Ústavy ČR a článku 2 odst. 2 LZPS. Jde o omezení státní moci

³⁷ TRYZNA, Jan. *Právní principy a právní argumentace*. K vlivu právních principů na právní argumentace při aplikaci práva. Praha: Auditorium s.r.o., 2010. s. 308 – 309.

³⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn.: Pl. ÚS 19/98 ze dne 3. 2. 1999.

³⁹ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva*. Úvod do právní argumentace. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 59. (Srov. Radbruchova formule).

zákonem. Takováto konstrukce nám však sama o sobě nepostačí. Znamenala by formálně-racionální pojetí legality, které umožní nespravedlnosti a bezpráví zahalit se do pláště zákona.⁴⁰ Tím, co omezuje nebo spíše modifikuje formální pojetí legality na pojetí materiální, tedy pojetí v demokratické společnosti žádoucí, je princip garance svobody. Princip garance svobody, z pohledu soukromoprávních vztahů označovaný jako autonomie vůle dovozovaný z ustanovení článku 2 odst. 4 Ústavy ČR a z ustanovení článku 2 odst. 3 LZPS (viz níže). A v neposlední řadě významným hodnotovým omezením formálního pojetí legality, modifikující toto pojetí na pojetí materiální je i článek 1 odst. 1 Ústavy ČR, vyjadřující základní fundamenty demokratického právního státu a článek 9 odst. 2 Ústavy ČR představující hodnoty, které utváří demokratický právní stát demokratickým právním státem. Hodnoty, které jsou navíc zcela vyloučeny z případné dispozice zákonodárce.⁴¹

2.3 Výkladová pravidla pro řešení rozporu mezi vůlí skutečnou a vůlí jednajícími subjekty projevenou

Současná právní úprava pojednávající o právním jednání neboli právních úkonech, je velice kusá. Ve výše zmíněném případě vycházíme pouze z ustanovení § 34 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“). Toto ustanovení stanoví že: *„Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv a povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.“* Problémem však je, že OZ pojem projev vůle žádným způsobem obsahově nevymezuje. Důležité je však poukázat na skutečnost, že právní jednání je ústředním nástrojem, jehož úkolem je zabezpečit svobodu člověka a to v podobě autonomie vůle. Autonomie vůle, z ústavně právního pohledu garance svobody, je v souvislosti s právním jednáním jedním z ústavních principů, v jejichž mezích dochází k následné interpretaci soukromého práva. Jde o určitý mantinel, v rámci kterého se musíme pohybovat v případě ústavně konformní interpretace soukromoprávních smluv.⁴²

Co se týče řešení vzájemného vztahu vůle skutečné a vůle projevené, mohou v praxi nastat dva případy. Prvním z nich je případ pro právní praxi ideální. Znamená totiž přirozený vztah jak mezi vůlí skutečnou, tak mezi vůlí projevenou. Tímto vztahem je shoda. Druhou možnou situací je však případ rozporu. Jinými slovy se dostáváme do situace, kdy se

⁴⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn.: Pl. ÚS 19/93 ze dne 21. 12. 1993. (srov. Nacistické Německo a komunistický režim u nás).

⁴¹ Tamtéž.

⁴² MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemm, 2009. s. 15-32.

objektivní význam projevu vůle neshoduje s významem, který jeho původce chtěl učinit. Určitými východisky z výše popsaného rozporu mezi vůlí skutečnou a vůlí projevenou jsou teorie vůle a teorie projevu, které v současné platné právní úpravě slouží jako výkladové pomůcky, avšak zákon č. 89/2012 Sb., (nový) občanský zákoník jejich úpravu již výslovně zakotvuje. Ani tyto dvě teorie v konečném důsledku nenabízejí konečné řešení otázky rozporu mezi vůlí skutečnou a vůlí jednajícím subjekty projevenou. Problém spočívá v přílišné jednostrannosti jak teorie vůle, tak teorie projevu. A to z toho důvodu, že základní podstata právního jednání spočívá v realizaci autonomie vůle jednajícím subjektem. Dochází tedy k realizaci ústavního principu, který je základním východiskem soukromoprávní teorie vůle. Teorie projevu naopak vychází z úplně jiných principů, zejména z právní jistoty a dobré víry adresáta právního jednání., tudíž samotnou autonomii vůle pomíjí.⁴³

2.3.1 Výklad jednání ve srozumění (teorie vůle)

Základní myšlenkou, o kterou se teorie vůle opírá, je, že právní úkon je realizací autonomie vůle jednajícího subjektu. Prvkem tvořícím výše uvedenou teorii je tedy vůle jako taková. Obsah právního úkonu je výhradně určován prostou vůlí. To jakým způsobem je vůle projevena, tedy odhalena, již pro posuzování právního úkonu podle teorie vůle není vůbec relevantní. Projev podle výše uvedené teorie je pouze jakýmsi nástrojem, jehož primárním účelem je dát najevo vnitřní vůli jednajícího subjektu. Zajímavostí je, že pokud se podaří v praxi prokázat skutečnou vůli jednajícího subjektu, bude to právě ona, která bude schopna vyvolat jednajícím subjektem požadované a zamýšlené právní následky. A to dokonce bez ohledu na skutečné projevení, potažmo neprojevení této skutečné vůle jednajícím subjektem. Z výše uvedeného by tedy bylo možné usuzovat na určitou přednost ústavního principu spočívajícího v autonomii vůle před právní jistotou, potažmo ochranou práv nabytých v dobré víře.

Výše uvedená tvrzení jsou pouze potvrzením hlavního principu, na kterém celá teorie vůle spočívá, a to že projev je pouze prostředkem, nástrojem k odhalení vůle skutečné.⁴⁴

Z ústavně právního pohledu je teorie vůle žádoucí a konformní s ustanovením článku 2 odst. 4 Ústavy ČR, stejně tak jako s článkem 2 odst. 3 LZPS, vyjadřujícími garanci svobody jednotlivce. Jak se ale vypořádáme s dobrou vírou a právní jistotou protistrany, které nemohlo

⁴³Tamtéž, s. 49-53.

⁴⁴MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemm, 2009. s. 50-51.

být v daném případě zřejmé jaká je skutečná vůle jednajícího subjektu? Tato protistrana mohla vycházet pouze z toho, jak se jí jednání zdálo učiněné navenek. Vidíme tedy, že teorie vůle má v tomto ohledu určité nedostatky, ne příliš konformní s dalšími ústavními principy.

2.3.2 Výklad jednání bez srozumění (teorie projevu)

Na rozdíl od teorie vůle, jejíž hlavním principem, který vyjadřuje a zároveň chrání je autonomie vůle, v případě teorie projevu jsou upřednostňovány principy úplně jiné. Jsou jimi ochrana právní jistoty a ochrana dobré víry jednajícího subjektu, respektive práv nabytých v dobré víře. Myslím si, že není odvážným tvrzením dovozovat princip právní jistoty ze samotného úvodního ustanovení Ústavy ČR, a to z článku 1 odst. 1. V demokratickém právním státě má přece docházet k respektování práv nabytých, v tom to případě druhou smluvní stranou, v dobré víře v jednání, které se straně zdálo být takovým, jakým bylo projevono navenek. Na druhou stranu článek 1 odst. 1 Ústavy ČR je východiskem demokratického právního státu, tedy východiskem i pro autonomii vůle, respektive garanci svobody jednotlivce.

Teorie vůle se tedy obecně vyznačuje tím, že existence právního jednání a s ním spojených právních následků vychází, potažmo se dovozuje pouze z projevu vůle. Ze stavu, který následně po projevu zakládal dobrou víru na straně adresáta. Smluvní strany v případě teorie projevu, hlavně tedy osoba adresáta, vycházejí čistě z vůle projevené. I zde však nadále platí podmínka, že vůle projevená musí adresáta opravňovat k tomu, aby mohl legitimně usuzovat a předpokládat určité právní následky s projeveným spojené. Ve výše uvedeném pro adresáta ani osobu, která právní úkon učinila, nebude v případě jeho výkladu skutečná vůle právně relevantní. V neposlední řadě je důležité zmínit, že teorie projevu, tak jak je nastíněna výše, se stala teorií převažující a to jak v odborné literatuře, tak v judikatuře soudů aplikujících kontinentální právo.⁴⁵ U nás v současné právní úpravě teorie projevu, jak je nesprávně dovozována z příliš formálně vykládaného ustanovení § 34 OZ, vede soudy k přehnanému formalismu. Dochází tedy až k přehlížení článků Ústavy ČR vyjadřujících garanci svobody jednotlivce. Nedochází tedy k naplňování základních hodnot demokratického právního státu, vztahujících se k působení jednotlivců v tomto státě. Tudíž i tato teorie není z pohledu ústavních principů a hodnot teorií ústavně konformní.

⁴⁵ MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemm, 2009. s. 51.

2.3.3 Změny v právní úpravě právního jednání v soukromoprávních vztazích dle zákona č. 89/2012 Sb.

Zákon č. 89/2012 Sb., (nový) občanský zákoník (dále jen „NOZ“) nabyl platnosti dne 22. 3. 2012. V účinnost NOZ vstoupí dne 1. 1. 2014. Zákon je ve sbírce zákonů publikován pod číslem 89, jde o číslo symbolické, které má ukazovat, že nový občanský zákoník je dalším krokem směřujícím k naplnění jednoho ze základních požadavků vyjádřených v pro Českou republiku symbolickém roce 1989. Tímto požadavkem je „*svobodně žít a svobodně se spolu domlouvat.*“ Zajímavostí je, že samo Ministerstvo spravedlnosti České republiky k NOZ dává dovětek: „*Zákon pro život, zákon inspirovaný životem.*“⁴⁶ Prvotní impuls daný k zahájení prací na rekodifikaci soukromého práva, bylo v roce 2000 rozhodnutí tehdejšího ministra spravedlnosti Otakara Motejla. Nový občanský zákoník má spolu s novými zákony o obchodních korporacích a mezinárodním právem soukromém představovat kompletní a dlouho očekávanou rekodifikaci soukromého práva v České republice.⁴⁷

Z pohledu mnou rozebíraného problému, tedy otázky jak si poradit s otázkou střetu vůle skutečné a vůle jednajícíchmi subjekty projevené, a to tak aby došlo k ústavně konformnímu závěru zohledňujícímu ústavní principy, je pilotní ustanovení § 545 NOZ. Ustanovení § 545 stanoví že: „*Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.*“ Výše uvedená ustanovení naprosto opouští předchozí, jak uvádí důvodová zpráva k NOZ, spíše totalitní pojetí právního úkonu. Tento pojem se do našeho právního řádu dostal v roce 1950, a to občanským zákoníkem č. 141/1950 Sb. Již samotná prvotní právní úprava právního jednání předpokládala jednání volní a mimovolní (konání či opomenutí), což bylo i nadále v naší právní úpravě zachováno. Zásadně se změnila i koncepce právního jednání. NOZ neobsahuje, na rozdíl od současné právní úpravy obsažené v ustanovení § 34 OZ, definici právního jednání (úkonu). Ustanovení § 545 ve spojení s dalšími, na uvedené ustanovení navazujícími paragrafy NOZ, pouze stanoví jaké má právní jednání právní následky.⁴⁸

Na toto vymezení navazující a z pohledu této práce důležitější jsou ustanovení zabývající se výkladem právního jednání, tedy ustanovení § 555- § 558 NOZ. V nové právní úpravě výkladu právního jednání se podle důvodové zprávy k NOZ upřednostňuje opustit

⁴⁶ Nový občanský zákoník. *Obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-08-14]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/uvodni-stranka.html>

⁴⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 5.

⁴⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 249- 252.

v současné době tolik kladený důraz na formální hledisko projevu. Z ústavně právního pohledu tedy absolutní a kolikrát i nesmyslné upřednostňování právní jistoty s ohledem na ochranu nabytých práv. Smyslem NOZ bude v oblasti výkladu právního jednání klást především důraz na hledisko skutečné vůle jednajících osob. V tomto ohledu je možné hledat inspiraci v současném znění ustanovení § 266 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObchZ“). Již z výše uvedeného můžeme konstatovat, že současná právní úprava ObchZ je mnohem důkladnější a lépe splňuje požadavky standardní vybavenosti soukromoprávních kodexů v Evropě, než současný OZ. Tento problém však vyřeší již několikrát zmiňovaná rekodifikace soukromoprávní oblasti.

Hned úvodní ustanovení § 555 NOZ ve svém prvním odstavci stanoví že: „*Právní jednání se posuzuje podle svého obsahu.*“ Svým způsobem je možné toto ustanovení chápat jako výrazný posun, který nahraje do karet i ústavně konformní interpretaci soukromoprávních smluv v případě jejich posuzování Ústavním soudem. Je to přece právě on, kdo neustále bojuje s přehnaným formalismem, vyskytujícím se v judikatuře obecných soudů. Důležité je u ustanovení § 555 NOZ zmínit také jeho smysl, který mu dává důvodová zpráva. Ta stanoví, že základními východisky pro posouzení obsahu právního jednání nebude volná dispozice právně jednajících osob, ale vycházet soud bude z právního zhodnocení věci. Klíčových nápořád tedy bude více, soud bude zkoumat sebemenší jednání, na základě kterého se mu podaří vyložit úmysly jednajících subjektů. Výše popsané lze shrnout do znění ustanovení § 556 NOZ, který ve svém prvním odstavci stanoví, že: „*Co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen.*“⁴⁹

Nová soukromoprávní úprava tedy v maximální možné míře reflektuje ustanovení Ústavy ČR, snaží se být konformní s ústavními principy a hodnotami materiálního právního státu. Staví se do pozice podústavní právní úpravy, ústavní úpravu reflektující a beroucí za zastřešující mechanismus, s nímž se snaží být maximálně v souladu. NOZ tedy z pohledu výkladu právního jednání stojí na tzv. teorii důvěry.⁵⁰ V konkrétních případech bude docházet k poměřování právních principů, což je i základní východisko při práci s ústavním pořádkem České republiky. Teorie důvěry kloubí výhody obou výše popsaných teorií a závěr vyvozuje v ustanovení § 556 NOZ. V konkrétním případě tedy bude docházet k poměřování toho, který

⁴⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 252-253.

⁵⁰ MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemm, 2009. s. 54 – 71.

z ústavních principů se uplatní a v jaké míře. Zdali podle skutkových okolností případu převáží potřeba zdůraznit garanci svobody jednotlivce, tedy autonomii vůle jednajících stran, nebo právní jistoty, která chrání druhou smluvní stranu a její práva nabytá v dobré víře. Dle mého názoru dochází k jasnému vymezení prostoru pro možnost ústavně konformní interpretace pro obecné soudy. Přičemž už spíše nepůjde jen o možnost, ale spíše o povinnost ústavně konformně interpretovat. Ve výše uvedeném je potřeba vidět naplnění myšlenky materiálního právního státu a pro právo snad nejkličovějšího pojmu či institutu, a to spravedlnosti, která by v materiálním právním státě měla být pilířovou hodnotou.

3 Ústavně konformní interpretace soukromoprávních smluv ve vybrané judikatuře Ústavního soudu

Následující kapitola by na rozdíl od výše uvedeného měla být zaměřena praktičtější směrem. Po nastínění obecnějších a teoretičtějších otázek se na následujících řádcích pokusím rozebrat problematiku ústavně konformní interpretace na konkrétních rozhodnutích Ústavního soudu. Cílem bude vypíchnout jednotlivé principy, které v očích Ústavního soudu prozařují skrz, zpravidla striktně formálně vykládaná ustanovení právních předpisů, zejména zákonů. Judikaturu, se kterou budu na následujících řádcích pracovat, by neměla tvořit pouze rozhodnutí pro stěžovatele vyhovující (tedy rušící příslušný soukromoprávní úkon, potažmo i s ním související ustanovení zákona) ale také rozhodnutí zamítavá (vyjadřující, že postup obecného soudu z pohledu ústavně konformní interpretace byl v pořádku), a v neposlední řadě také rozhodnutí odmítavá. Přičemž z pohledu této práce půjde o závěr Ústavního soudu spočívající v odmítnutí pro zjevnou neopodstatněnost.

Ústavní soud již několikrát ve svých rozhodnutích zdůraznil, že jednoznačně není další instancí v soustavě obecných soudů. Není tedy možné uvažovat o tom, že by byl nadán možností přezkumu rozhodnutí, která byla vydána soudy obecnými.⁵¹ Ústavní soud se dokonce vyjádřil v tom smyslu, že: „*Není superrevizní instancí, jejímž úkolem by bylo perfekcionista „předělávat řízení“, které před obecnými soudy proběhlo, a případně sestavovat inventář všech možných pochybení. Jeho povinností je neztratit ze zřetele skutečně posláni Ústavního soudu, kterým je posuzování konformity aktů aplikace práva s ústavním pořádkem.*“⁵² Ústavní soud za svůj úkol taktéž nepovažuje výklad jednotlivých norem právního řádu, ať už jde o normy soukromoprávní či veřejnoprávní. Jeho posláním je posuzovat ústavnost v rozhodování a postupu obecných soudů.⁵³

Možnost vyjádřit se ke svému vztahu k obecným soudům dostal Ústavní soud i v případě, kdy šlo o situaci, že stěžovatelova ústavní stížnost spočívala v polemizování s právními názory vyslovenými v rozsudcích obecných soudů. Obecné soudy vyslovily právní názor, se kterým se však stěžovatel neztotožňoval. Avšak pouhé neztotožnění se s názory obecných soudů nezakládá samo o sobě podle Ústavního soudu důvod pro podání ústavní stížnosti. Tímto způsobem podaná ústavní stížnost vlastně staví Ústavní soud v hierarchii

⁵¹ Srov. např. Nález Ústavního soudu sp. zn.: IV. ÚS 189/98 ze dne 28. 9. 1998, nebo nález Ústavního soudu sp. zn.: II. ÚS 294/95 ze dne 9. 7. 1996.

⁵² Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 546/04 ze dne 21. 12. 2004.

⁵³ Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 1572/08 ze dne 27. 8. 2008.

všeobecného soudnictví na pomyslnou třetí instanci. Třetí instance však Ústavnímu soudu podle jeho slov rozhodně nepřísluší, což konstatoval s poukazem na čl. 83 Ústavy ČR.⁵⁴

Z pohledu Ústavního soudu je tedy důležité stanovit podmínky, jejichž naplnění bude znamenat nesprávnou aplikaci “jednoduchého práva”⁵⁵ obecnými soudy. Tato nesprávnost bude mít za následek porušení základních lidských práv a svobod, což následně znamená otevřené pole působnosti pro judikaturní činnost Ústavního soudu. Mezi tyto podmínky můžeme řadit porušení některé z norem jednoduchého práva. K takovému porušení může dojít v důsledku svévole. Ústavní soud sám uvádí jako příklad porušení, potažmo nerespektování kogentní normy. Nebo porušení v důsledku interpretace, která je jak uvádí Ústavní soud v evidentním rozporu s principem spravedlnosti. Příkladem naposledy zmíněného je právě problematika přílišného formalismu. Základní práva a svobody totiž působí jako určité vůdčí ideje, na které svým obsahem navazují soubory norem jednoduchého práva.⁵⁶

3.1 Princip svobodné vůle stran (problematika příliš formalistického výkladu)

Princip svobodné vůle stran, nebo také autonomie vůle, vyplývá z ustanovení čl. 2 odst. 3 LZPS⁵⁷ a z ustanovení čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR.⁵⁸ Uvedené je možné tvrdit s odkazem na celou řadu rozhodnutí Ústavního soudu.⁵⁹ Než si dovolím přejít k samotnému praktickému využití principu svobodné vůle stran v judikatuře Ústavního soudu, především v souvislosti s přehnaným formalistickým výkladem. Tedy výkladem, který je ze strany Ústavního soudu soudům obecným vytýkán, ráda bych se zmínila o určité definici, nebo spíše uchopení principu autonomie vůle ze strany Ústavního soudu. Dle mého názoru jedním z pilotních rozhodnutí v této otázce je náleží sp. zn.: I. ÚS 557/05, ze dne 24. 7. 2007. Ústavní soud zde zmiňuje, že jednou z podmínek fungování právního státu, je respektování autonomie vůle jednotlivce. Jde o tak silný princip, že je mu poskytována ochrana ze strany samotného státu.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn.: II. ÚS 294/95 ze dne 9. 7. 1996.

⁵⁵ V. Sládeček ve své publikaci (SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. Aktualizované a přepracované vydání. Praha: ASPI, a. s., 2009, s. 53.), poukazuje v souvislosti s pojmem „jednoduché právo“ na odůvodnění rozsudku Nejvyššího správního soudu, rozh. č. 1648/2008 Sb. NSS, seš. 10, s. 887, kde Nejvyšší správní soud rozumí jednoduchým právem právo, které má podústavní právní sílu. Jednoznačně tímto pojmem nemá být myšleno, že by předmětem takového práva byla úprava jednodušší materie.

⁵⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn.: III. ÚS 269/99 ze dne 2. 3. 2000.

⁵⁷ Čl. 2 odst. 3 LZPS stanoví že: „každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“

⁵⁸ Čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR stanoví že: „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“

⁵⁹ Srov. např.: Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 2061/08 ze dne 7. 4. 2011 nebo nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 331/98 ze dne 12. 6. 2000.

A to nejen ve vztahu ke třetím osobám, ale také z pohledu v úvahu připadajících zásahů státu. Přičemž sám stát jako veřejnoprávní korporace nejvyššího řádu respektuje, že zásahy z jeho strany mají být omezeny na minimum, a to v nejnútnejších případech. Tedy v případech, které jsou odůvodněny veřejným zájmem. Takový zásah musí být přiměřený, neboli proporcionální a to s ohledem na cíl, respektive účel, jehož má být dosaženo. Z pohledu mé práce je stěžejním závěr Ústavního soudu, který říká že: „*Porušení tohoto práva se proto orgán státní moci dopustí i tehdy, pokud formalistickým výkladem norem jednoduchého práva odepře autonomnímu projevu vůle smluvních stran důsledky, které smluvní strany takovým projevem zamýšlely ve své právní sféře vyvolat.*“⁶⁰

Problematika přílišného formalismu bývá Ústavním soudem, v případě zásahu do základních práv a svobod, posuzována zpravidla jako rozpor s ustanovením čl. 36 odst. 1 LZPS.⁶¹ Tento závěr je možno dovodit z jednotlivých rozhodnutí zmíněných v mé práci, respektive v této podkapitole. Ústavní principy, které se nejčastěji mohou střetávat v problematice přílišného formalismu, jsou jednoznačně autonomie vůle, z ústavně právního pohledu garance svobody jednotlivce, nebo také princip spravedlnosti a právní jistota založená jednáním u druhé smluvní strany. Právní jistota může jít v konkrétních případech ruku v ruce s legitimním očekáváním, které bude založeno rozhodovací praxí soudů vycházející z přílišného formalismu a nezohlednění okolností konkrétního případu. Princip spravedlnosti bude zase porušen právě přísným formalismem a nezohledněním skutečné vůle jednajících stran. Jakým způsobem ale má dojít k poměření těchto principů? Pokusím se poukázat, co všechno by dle Ústavního soudu mělo být zohledněno, abychom mohli spravedlivě poměřit jednotlivé ústavní principy v konkrétním případě.

Následně bych se pokusila nastínit skutkový stav pro mě snad nejlépe uchopitelného rozhodnutí Ústavního soudu, jde o nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 2061/08 ze dne 7. 4. 2011. Ve zmíněném rozhodnutí se Ústavní soud brilantně vypořádal s přepjatým formalismem judikovaným obecnými soudy. Výše uvedené rozhodnutí se zabývá uzavřením „smlouvy o půjčce“ mezi dvěma kamarády. Ze strany osoby X došlo k zapůjčení značné částky peněz na stavbu nemovitosti osoby Y. Protože šlo původně o vřelou přátelskou výpomoc, nebyl zde zprvu důvod věc stvrzovat písemně uzavřenou smlouvou. Posléze však docházelo k postupnému navyšování vypůjčované částky, která se na závěr vyšplhala až na necelých 2, 5 milionu korun. Osoba X si následně chtěla „pojistit“ vrácení tak velké částky

⁶⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 557/05, ze dne 24. 7. 2007.

⁶¹ Čl. 36 odst. 1 LZPS stanoví že: „*Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.*“

peněz a právě z toho důvodu došlo k sepsání „smlouvy o půjčce“. Následně nedošlo k uhrazení dlužné částky. Osoba X se obrátila na soud. Přičemž obecné soudy „s klapkami na očích“ posuzovaly pouhou formu a označení podepsané listiny jako „smlouvu o půjčce“. Zatímco obsahově, tedy materiálně, nešlo o nic jiného, než uznání dluhu ze strany osoby Y. Obecné soudy došly k závěru, že listina mezi výše uvedenými osobami podepsaná má charakter soukromé listiny, u které stačí, je-li její pravost a správnost popřena druhou smluvní stranou (neboli druhým účastníkem). Důkazní břemeno v takovém případě totiž leží na účastníkovi - stěžovateli, a to v tom smyslu, aby prokázal skutečnosti tvrzené soukromou listinou. Stěžovatel se tedy dostal do situace, kdy musel prokázat, že vymáhanou částku skutečně osobě Y půjčil. Přičemž osoba Y tvrdila pravý opak. Stěžovatel, však tuto skutečnost neprokázal, neboť obecné soudy nemohly vycházet pouze z výslechu stěžovatele. Navíc v případě, kdy výpovědi obou účastníků byly naprosto odlišné.

Obecné soudy obou stupňů dospěly nakonec k závěru, že listinu podepsanou oběma stranami, nelze považovat za uznání dluhu, neboť ze žádného z důkazů nevyplývalo, že by osoba Y, tedy žalovaný, podpisem listiny projevil vůli uznat svůj dluh ve vztahu ke stěžovateli.

Ústavní soud však věc vyložil ústavně konformním způsobem. Nepřipustil přílišný formalismus obecných soudů a vyšel z autonomie vůle smluvních stran. Tedy zdůraznil garanci svobody jednotlivců v demokratickém právním státě. Ústavní soud ve své argumentaci výše nastíněného rozhodnutí dospěl k závěru, že obecné soudy (prvního i druhého stupně) nepřihlédly ke všem skutkovým okolnostem případu. Vytýká jim, že nevzaly v úvahu postupný vývoj vztahu mezi účastníky. Je jednoznačné, že zpočátku šlo o přátele, jejichž vztah byl založen na důvěře, proto finanční toky mezi nimi byly zcela neformální. Avšak za situace, kdy tyto toky dosáhly určité výše, bylo třeba vztahy formalizovat, a to právě listinou označenou jako „smlouva o půjčce“. Stejně tak Ústavní soud obecným soudům vytknul, že bez povšimnutí zůstal fakt, že po podání žaloby vzal stěžovatel žalobu do určité částky zpět a to s tím, že žalovaný tuto částku uhradil. Nezbyvá než si položit otázku, z jakého titulu tedy žalovaný po podání žaloby plnil, když v dalším průběhu výše uvedeného řízení tvrdil, že k půjčce nedošlo? Není možné tedy striktně formálně vycházet z pouhého označení soukromoprávního úkonu jako „smlouva o půjčce“, aniž by se obecné soudy následně zabývaly samotným obsahem, respektive záměrem stran takovýto úkon učinit. Takové jednání by bylo v rozporu s principem spravedlnosti, stěžejním principem v materiálním právním státě.

Za zmínku stojí také právní věta, zmíněná Ústavním soudem ve výše uvedeném nálezu, ve které je stanoveno že: „*Při výkladu smluvních ustanovení je nutno dát přednost skutečné vůli účastníků smlouvy nad formálním projevem této vůle. Podle platného českého občanského zákoníku (z. č. 40/1964 Sb.), právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejen podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon činí, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem. Porušení ústavně zaručených základních práv se tedy orgán veřejné moci dopustí i tehdy, pokud formalistickým výkladem norem podústavního práva odepře autonomnímu projevu vůle smluvních stran důsledky, které smluvní strany takovým projevem zamýšlely ve své právní sféře vyvolat.*“⁶²

V tomto případě musela být jednoznačně chráněna autonomie vůle, respektive zachována garance svobody a zohlednění právního jednání v materiálním slova smyslu, a to před přílišným formalismem, který vlastně chránil osobu dlužníka. Přílišný formalismus byl v rozporu se spravedlností a právní jistotou související s ochranou práv osoby věřitele.

Dalším z řady rozhodnutí, kde se Ústavní soud zabýval otázkou, zdali obecné soudy ústavně konformním způsobem interpretovaly a aplikovaly příslušné právní předpisy, čímž zároveň splnily jim položený požadavek poskytnutí ochrany ústavně zaručeným základním právům a svobodám, je náleží Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 2232/07 ze dne 2. 6. 2010.

Podstatou výše uvedené věci bylo, že se stěžovatelé, v postavení podílových spoluvlastníků pozemků, žalobou domáhali proti žalovanému (původně zemědělské družstvo, později nahrazené akciovou společností) zaplacení určité částky jako nájemného za předmětné pozemky. Stěžovatelé byly toho názoru, že žalovaný plnil platby nájemného po celou dobu účinnosti nájemní smlouvy uzavřené s právním předchůdcem stěžovatelů jen v poloviční výši. Tedy ve výši, která byla odvozená od tzv. základní ceny pozemku. Základní ceny určené podle vyhlášky Ministerstva financí č. 279/1997 Sb., o oceňování majetku (oceňovací vyhláška). Ačkoli v případě určování výše nájemného za předmětné pozemky mělo dojít i k zohlednění polohy pozemků, což by ve výše uvedeném případě podle oceňovací vyhlášky znamenalo zvýšení základní ceny pozemku až o 100 % ceny.

Argumentace obecných soudů opět vycházela z příliš formalistického pojetí věci. Správnost výpočtu nájemného spatřovaly mimo jiné i v tom, že z tzv. základní ceny pozemků vycházela i příloha nájemní smlouvy, která nebyla za celou dobu účinnosti nájemní smlouvy pronajímatelem, tedy právním předchůdcem stěžovatelů, zpochybněna. Na druhou stranu je

⁶² Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 2061/08, ze dne 7. 4. 2011.

důležité uvést, že právní předchůdce stěžovatelů dosáhl v době uzavírání nájemní smlouvy věku 86 let, a proto nejspíše nedisponoval všemi informacemi důležitými pro uzavření nájemní smlouvy, jak později zdůraznil Ústavní soud.

Zajímavým v uvedeném nálezu je také argumentace stěžovatelů, která byla prezentována nejen před Ústavním soudem, ale i při projednávání věci před soudy obecnými. Mezi nejdůležitější a Ústavním soudem vypíchnuté argumenty patří například, že právní předchůdce stěžovatelů byl nájemcem (v řízení před Ústavním soudem vedlejším účastníkem) uveden v omyl, a to ohledně výše ceny pronajatých pozemků. V nájemní smlouvě je zahrnuta jen základní cena pozemků a možnost zvýšení s ohledem na polohu nemovitostí není vůbec zmíněna. Autorem textu nájemní smlouvy je sám vedlejší účastník, proto se stěžovatelé dovolávají „pravidla“ aby sporná ustanovení byla vykládána k tíži toho, kdo je pronesl, v tomto případě do smlouvy zanesl, jako první. Výše uvedené výkladové pravidlo není cizí ani samotnému Ústavnímu soudu, který v jednom ze svých rozhodnutí dovodil že: „*Jsou-li ve smlouvě použity formulace a pojmy, které lze vykládat rozdílně, jeví se být spravedlivým vykládat je v neprospěch toho, kdo je do smlouvy vložil.*“⁶³ Dále by neměl být podle stěžovatelů opomenut fakt, že vedlejší účastník je právnickou osobou, která je tvořena širokým personálním substrátem s určitou odborností. Tudíž by s dodržением určité míry profesionálního přístupu ze strany vedlejšího účastníka mělo být zamezeno možnostem interpretovat smlouvu různými způsoby. Navíc je poukazováno na fakt, že sám autor textu nájemní smlouvy používá pojmy obsažené v oceňovací vyhlášce. Jde například o tzv. základní cenu zemědělských pozemků, proto by podle stěžovatelů pojmy převzaté z oceňovací vyhlášky do samotného textu smlouvy měly být i v samotné smlouvě interpretovány a používány ve smyslu a významu, který jim oceňovací vyhláška dává. I přesto, že výše uvedená argumentace pochází ze strany samotných stěžovatelů, Ústavní soud se s ní plně ztotožňuje.

Ve výše rozebíraném rozhodnutí je navíc možné nalézt jeden ze závěrů nebo snad instrukcí pro obecné soudy ve vztahu k požadavku ústavně konformní interpretace. Neboli jeden z pojmů, které by napříště mohly tvořit obsah ústavně konformní interpretace, potažmo její hranice. Ústavní soud totiž poukazuje na nutnost individuálního přístupu, který je odůvodněný s ohledem na ustanovení článku 1 odst. 1 Ústavy ČR. Pokud mluvíme o úctě k právům člověka a občana musíme vycházet z konkrétních případů a konkrétních práv, která je následně třeba chránit. Jinými slovy jde o povinnost zohlednit a vycházet z individuálních

⁶³ Nález Ústavního soudu sp. zn.: IV. ÚS 182/01 ze dne 30. 11. 2001.

rozměrů každého jednotlivého případu, které jsou představovány rozličnými skutkovými okolnostmi. V rozebíraném nálezu Ústavní soudu obecným soudům vytyká tu skutečnost, že nedaly posuzované věci ústavní rozměr. Že nedošlo k zohlednění individuálních okolností utvářejících danou věc a hlavně její specifickou v tom kterém ohledu. Ústavní soud vyslovil právní větu, dle mého jasně podtrhující požadavek ústavně konformní interpretace, a to slovy: „Zde platí již vícekrát vyslovená teze, že v právním státě se nikdo svých práv dobrovolně a bezúčelně nevzdává. To se týká i této souzené věci. Pokud by se cestou přílohy k oceňovací vyhlášce jednalo o zvýšení ve výši cca 5-10 %, dalo by se podle názoru Ústavního soudu připustit, že by s tím byl právní předchůdce stěžovatelů i konkludentně souhlasil. Nelze však rozumně usuzovat, že by tak byl učinil i tehdy, byla-li ve hře možnost zvýšení až o 100 %; pak je stěžl pochopitelné, proč by byl právní předchůdce stěžovatelů proti svým zájmům tak evidentně jednal. Bylo proto namístě, k odstranění pochybností, tuto skutečnost (např. že se strany dohodly, že pronajímatel nereflektuje na možnost uvedeného zvýšení nájmu) výslovně a jednoznačně zakotvit do smlouvy; to se však nestalo.“⁶⁴

Do evidentního rozporu zde můžeme postavit otázku individuálního zohlednění okolností konkrétního případu, respektive ochranu práv jedné strany, která převážila nad ochranou práv strany druhé, a to z toho důvodu že stranu první bylo potřeba v právních vztazích důrazněji chránit. Tento závěr se na první pohled zdá být v jasném rozporu s principem rovnosti, který je vyjádřen v ustanovení čl. 1 a konkretizován v čl. 3 odst. 1 LZPS. Ústavní soud se k problematice rovnosti vyjádřil v jednom ze svých rozhodnutí, které bylo klíčové v této otázce.⁶⁵ Zdůraznil, že rovnost chápe jako ústavní princip, a to ústavní princip v relativním slova smyslu, ne tedy jako kategorii absolutní, paušální. Rovnost jako kategorie relativní primárně vyžaduje odstranění neodůvodněných rozdílů a vyloučení libovůle.⁶⁶ Ústavní soud tedy umožňuje chovat se v odůvodněných případech rozdílně k jednotlivci, nebo skupině jednotlivců. Primárně za situace, vyžaduje-li to ochrana jejich práv. Rovnost je tedy ústavním principem, tudíž je způsobilým předmětem poměrování ústavních principů. Za zmínku také stojí, že v oblasti soukromého práva se v této souvislosti mluví o ochraně slabší (smluvní) strany.

Závěrem k výše uvedenému rozhodnutí bych ještě ráda zmínila i Ústavním soudem vyjádřený procesní protějšek pravidlu, které stanoví, že jsou-li ve smlouvě zmíněny pojmy a formulace, které lze vykládat rozdílným způsobem, mají být vykládány k tíži toho, kýmž byly

⁶⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 2232/07 ze dne 2. 6. 2010.

⁶⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn.: Pl. ÚS 42/04 ze dne 6. 6. 2006.

⁶⁶ Tamtéž.

do smlouvy vloženy. Tímto procesním protějškem je pravidlo, které stanoví, že: „*Pokud neurčitost procesního rozhodnutí soudu implikuje různé interpretace jeho obsahu, nelze přijmout tu, jež je k tíži dotčených účastníků řízení.*“⁶⁷ Zde se Ústavní soud snaží naplnit princip spravedlnosti, který mívá v praxi velmi nejasné a nezřetelné hranice.

Z celé řady stěžovatelům vyhovujících rozhodnutí Ústavního soudu si dále ještě dovolím zmínit i nálezn sp. zn.: III. ÚS 3660/11 ze dne 14. 3. 2012. I v tomto případě došlo k přepjatě formalistickému posuzování soukromoprávního úkonu, konkrétně směnky. Směnka je nepochybně cenným papírem, ale také výsledkem soukromoprávního jednání, jehož výsledkem je podpisem stvrzující převzetí závazku. Stěžovatel v ústavní stížnosti zdůraznil, že v jeho případě napadené rozhodnutí (konkrétně šlo o rozhodnutí Nejvyššího soudu) svým formalismem naprosto vybočilo z mezí ústavněprávní interpretace, aplikace norem soukromého práva a také principu autonomie vůle.

Předmětem ústavní stížnosti bylo posouzení, zda zkoumaná směnka má formální náležitosti v souladu s požadavky, vyplývajícími z ustanovení zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů. Posuzovaná směnka měla totiž údaje ji tvořící uspořádané v jakýchsi „rámečcích“. Argumentace Nejvyššího soudu se opírala o skutečnost, že formální přísnost směnky spočívá v tom, že v samotném textu musí být jako „směnka“ označena. Přičemž by vždy mělo jít o ucelený text. Zpravidla tedy nebudou jako platné posuzovány směnky vyhotovené jako nesouvislý a neuspořádaný soubor jednotlivých položek. Ústavní soud na druhou stranu zmiňuje, že pokud je zřejmé, že rámečky slouží jen pro zvýraznění některých zásadních bodů směnky, není možné automaticky usuzovat na neplatnost směnky. Jinými slovy samotná existence „rámečků“, neboli členění textu směnky, nemůže znamenat její zneplatnění. Je potřeba primárně posuzovat srozumitelnost, logickou návaznost a vzájemnou souvislost jednotlivých ustanovení směnky. Ústavní soud absolutně odmítl závěr Nejvyššího soudu, který spočíval v tom, že údaje v „rámečku“ jsou vyloučeny z textu listiny. Zároveň upozornil na skutečnosti při formalistickém výkladu směnky zcela opomenuté. Mezi ně Ústavní soud zařadil například to, že vystavení směnky bylo výsledkem ujednání účastníků, jejich vůlí bylo mezi nimi vytvořit smluvní vztah, navíc šlo o podnikatele, mezi kterými existovalo obecné povědomí o možnosti placení závazku pomocí vystaveného cenného papíru. I sám Ústavní soud nevidí uspořádání textu směnky do „rámečků“ jako nejvhodnější řešení. Avšak zneplatnění směnky v takovém případě může nastat až za

⁶⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn.: III. ÚS 127/96 ze dne 11. 7. 1996.

předpokladu, že se takovým zásahem do textu absolutně ztratí smysl a význam textu směnky.⁶⁸

Z pohledu prozařování ústavních principů v tomto případě obecné soudy absolutně pominuly garanci svobody jednotlivce v demokratickém právním státě. Nedocházelo zde k realizaci něčeho, co by zákon zakazoval, respektive neumožňoval.⁶⁹ Teoreticky bychom zde mohli mluvit o čistě formalistickém pojetí principu legality bez zohlednění materiálních hodnot právního řádu primárně vyjádřených v ustanovení článků 1 odst. 1, článku 2 odst. 4 Ústavy ČR. Tedy bez zohlednění již zmiňované garance svobody v tomto případě v právním jednání jednotlivce. A ochrany práv nabytých v právním jednání stran. Tedy snad jakési narušení právní jistoty v právních vztazích z důvodu přílišného a přehnaného formalismu.

I ve výše popsaném rozhodnutí je možné nalézt obsahové naplnění pojmu ústavně konformní interpretace. Další z dílčích možných závěrů, respektive požadavků kladených Ústavním soudem na rozhodovací praxi soudů obecných. Ústavní soud ve výše zmíněném rozhodnutí apeluje na obsahové pojetí soukromoprávního úkonu. V jiném ze svých rozhodnutí Ústavní soud zdůrazňuje zkoumání účelu a funkce, respektive smyslu podání, potažmo jiného úkonu učiněného konkrétní osobou.⁷⁰ Primárně by nás mělo zajímat „co strany řekly“ a až následně zkoumat „jak to řekly“. V konkrétních případech stanovených zákonem je pochopitelně důležité naplnit i požadavek formy právního úkonu. Nemyslím si však, že nedostatek formálních náležitostí by měl automaticky zneplatnit ten který soukromoprávní úkon. Zajímavé je, že i NOZ se vydává cestou primárně relativní neplatnosti právního jednání, než neplatnosti absolutní.⁷¹ Jde tedy o naplnění požadavku materiálního právního státu beroucího ohled na garanci svobody jednotlivce v právních vztazích, a to s odkazem na ustanovení článku 2 odst. 4, článku 1 odst. 1 a článku 9 odst. 2 Ústavy ČR, které mají zároveň vyloučit působení formalistického právního státu. Výše uvedení souvisí i s požadavkem minimalizace zásahů ze strany státu do postavení a jednání osob.⁷²

Po pro tuto práci vyčerpávajícím nastínění stěžovatelům vyhovujících rozhodnutí, bych na samotném závěru této podkapitoly také ráda zmínila rozhodnutí, jehož výsledkem je odmítnutí pro zjevnou neopodstatněnost. Zdaleka ne v každém případě dochází obecnými soudy k zásahu do základních lidských práv a svobod. Rozhodnutí, se kterým budu pracovat

⁶⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn.: III. ÚS 3660/11 ze dne 14. 3. 2012.

⁶⁹ Srov. s ustanovením článku 2 odst. 4 Ústavy ČR a s ustanovením článku 2 odst. 3 LZPS.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn.: IV. ÚS 189/98 ze dne 28. 9. 1998.

⁷¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 261.

⁷² Srov. s ustanovením článku 2 odst. 3 Ústavy ČR a s ustanovením článku 2 odst. 2 LZPS.

na následujících řádcích, je nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 1480/11 ze dne 7. 9. 2011. V daném případě došlo k podání ústavní stížnosti proti rozhodnutí nalézacího a odvolacího soudu. Stěžovatel tvrdil zásah do práva na spravedlivý proces a odepření spravedlnosti z důvodu přílišného formalismu při rozhodování obecných soudů v jeho věci. Na počátku celé kauzy došlo k podání žaloby na náhradu škody s příslušenstvím. Rozsudkem nalézacího soudu byla žalovaná částka přiznána jen ve výši tvrzené škody včetně nákladů řízení, o příslušenství však nebylo rozhodnuto. Předmět řízení tak podle stěžovatele nebyl vyčerpán. Stěžovatel následně k témuž soudu podal návrh na vydání doplňujícího rozsudku, ve kterém by o příslušenství bylo dodatečně rozhodnuto. Nalézacím soudem však tento návrh byl zamítnut. Proti tomuto zamítavému usnesení podal stěžovatel odvolání, odvolací soud však napadené usnesení potvrdil.

Stěžovatel ve své argumentaci uvádí, že se v žalobě na náhradu škody skutečně dopustil formální chyby, neboť v petitu výslovně neuvedl, že požaduje zaplatit po žalovaném částku náhrady škody i s příslušenstvím. Na druhou stranu však tvrdí, že skutečnost, že z jeho strany dochází k uplatnění i příslušenství, vyplývá z titulní strany žaloby. Toto označení z titulní strany bylo navíc zachováno i v dalších podáních činěných ve vztahu k nalézacímu soudu. Svou argumentaci doplňuje tvrzením, že předmětem žaloby byla peněžitá částka, tudíž v případě příslušenství je jeho zmínění byť na titulní straně dostatečně určité, protože v tomto případě nemůže být příslušenstvím nic jiného než úroky z prodlení, jejichž výše je vypočítávána podle nařízení vlády.

Ústavní soud věc zrekapituloval tak, že stěžovatel sice podal žalobu, na jejíž titulní straně bylo uvedeno „žaloba o náhradu škody ve výši 1. 645. 926, 01,- Kč s příslušenstvím“. Avšak v textu žaloby ani v žalobním petitu není požadavek na přiznání příslušenství zmíněn. V žalobním petitu stěžovatel kromě částky náhrady škody požaduje i náhradu nákladů řízení. Ústavní soud se následně musel vypořádat s otázkou, zdali napadená rozhodnutí nalézacího a odvolacího soudu, i řízení jim předcházející, se dotýkají stěžovatelova základního práva na spravedlivý proces. Závěrem však bylo, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná.

Ústavní soud následně k výše uvedenému závěru uvádí, že ve své judikatuře už několikrát zmínil, že v rámci občanskoprávní agendy obecných soudů se vyskytují typy rozhodnutí, které nelze z hlediska požadavků spravedlivého procesu klást na roveň rozhodnutím zabývajícím se meritem věci. Ústavní soud v této souvislosti již dříve zmínil rozhodnutí o nákladech řízení a ve výše posuzované věci vidí určitou podobnost i s rozhodnutím ohledně příslušenství jistiny. V obou případech explicitně vyjadřuje, že jde o

prvky akcesorické a subsidiární povahy. Navíc se Ústavní soud významně ohradil, proti stěžovatelovu tvrzení, že příslušenstvím peněžité pohledávky nemůže být nic jiného než úroky z prodlení. Ústavní soud sám v této souvislosti poukazuje například na náklady spojené s uplatněním pohledávky. V samotném závěru výše uvedeného rozhodnutí se Ústavní soud nemohl nepozastavit nad tím, že ohledně příslušenství jistiny mohlo dojít k podání nového návrhu, což by bylo mnohem efektivnější a účelnější. Bez povšimnutí by nemělo ani zůstat, že návrh na doplnění rozsudku je institutem majícím význam hlavně v případech, kdy soud o některé části předmětného řízení rozhodnout opomněl.

Ve výše uvedené věci lze tedy jen stěží obecným soudům vytýkat přílišný formalismus.⁷³ Procesně-právní předpisy mají primárně jiný charakter a jiný účel než ustanovení hmotně-právní. Procesně-právní předpisy lze jen stěží spojovat s přílišným formalismem, protože státní orgány, respektive státní moc je omezena a podle článku 2 odst. 3 Ústavy ČR je možné ji vykonávat jen v případech, mezích a způsoby které stanoví zákon. Na rozdíl od hmotně-právních ustanovení, která předpokládají odchýlení se od dané právní úpravy (v případě dispozitivních ustanovení, které jsou však typická pro soukromoprávní vztahy) a tudíž se zde vyžaduje vykládání a aplikace jednotlivých norem jednoduchého práva ve světle ústavních principů a hodnot. Požadavek ústavně konformní interpretace se tedy dle mého primárně vztahuje na ustanovení jednoduchého práva mající hmotně-právní charakter.

3.2 Právo na soudní a jinou právní ochranu

Dalším principem často zmiňovaných v judikatuře Ústavního soudu je právo na soudní a jinou právní ochranu. Pochopitelně není možné jednotlivé principy vyskytující se v argumentaci Ústavního soudu škatulkovat. Je nutné s nimi spíše pracovat ve vzájemných souvislostech. Nebude tedy ničím mimořádným, pokud se i v judikatuře primárně se zabývající právem na soudní a jinou právní ochranu objeví problematika přílišného formalismu obecných soudů a zdůrazňování priority principu autonomie vůle, vyjadřující garanci svobody jednotlivce.

V této podkapitole jde nejvýrazněji spatřovat z ústavně právního pohledu problematiku rozporu mezi vůlí skutečnou, ztělesňující autonomii vůle, respektive garanci svobody jednotlivce podle ustanovení čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR a vůlí jednajícími subjekty projevenou, tedy případ kdy se do popředí dostává z ústavně právního hlediska otázka právní

⁷³ Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 1480/11 ze dne 7. 9. 2011.

jistoty druhé smluvní strany. Právní jistota následně spočívá v ochraně práv nabytých v dobré víře v právní jednání smluvní strany, jejíž skutečná vůle druhé smluvní straně z jednání zřetelná nebyla, tudíž je spravedlivé aby tato smluvní strana mohla vycházet a řídit se vůlí projevenou. I v tom to případě však musí dojít k poměření takto se střetávajících ústavních principů a podle okolností konkrétního případu vyvodit spravedlivý závěr.

Jedním z rozhodnutí, které jsem se rozhodla zařadit do této podkapitoly, je nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 625/03 ze dne 14. 4. 2005. I v tomto případě došlo k vyhovění stěžovatelce, která tvrdila porušení základních práv a svobod tak, jak vyplývají z ustanovení čl. 1 Ústavy ČR a čl. 36 odst. 1 LZPS. Výše uvedená kauza se zabývá (ne)platností smlouvy o budoucí kupní smlouvě. Spornou se následně stala částka 530. 000,- Kč označená jako „jistina“, neboli záloha na budoucí plnění. Tato částka byla odevzdána stěžovatelce, jako osobě prodávající. Dále bylo ujednáno, že v případě neuzavření budoucí kupní smlouvy ze zavinění kupujícího propadá jistina stěžovatelce. Avšak v případě neuzavření budoucí kupní smlouvy ze zavinění prodávající, dojde k navrácení jistiny kupujícímu a zaplacení odstupného ve výši 200. 000,- Kč v jeho prospěch. Problematiku tvrzené neplatnosti je možné následně rozdělit do dvou linií. Zprvu totiž bylo před obecnými soudy kupujícím a jeho manželkou tvrzeno, že uzavřená smlouva je relativně neplatná z toho důvodu, že manželka kupujícího o uzavření smlouvy nevěděla. S touto skutečností se dle mého správným způsobem vypořádal odvolací soud. Ten vyloučil relativní neplatnost smlouvy o smlouvě budoucí z toho důvodu, že ustanovení OZ o relativní neplatnosti se týká pouze právních úkonů ohledně spolčené věci, a nikoli právního úkonu, prostřednictvím kterého má být určitá věc teprve získána. Došlo tedy k vyloučení aktivní legitimace pro manželku kupujícího.

V průběhu několika let řešení otázky smlouvy o smlouvě budoucí před obecnými soudy se dále vyskytlo tvrzení ze strany osoby kupujícího a to v tom smyslu, že smlouva je neplatná absolutně. Absolutní neplatnost byla spatřována v tom, že ve smlouvě o smlouvě budoucí chybí explicitní vyjádření jednoho z pojmových znaků takové smlouvy, a to stanovení kupní ceny. Smlouva totiž pracuje pouze s pojmem jistina, jako záloha na budoucí plnění. Výše uvedenému tvrzení daly zapravdu i obecné soudy a smlouvu o smlouvě budoucí shledaly za absolutně neplatnou, tudíž uložily stěžovatelce povinnost vydat jistinu odpovídající částce 530. 000,- Kč z titulu bezdůvodného obohacení zpět kupujícímu. Stěžovatelka v podané ústavní stížnosti apelovala na skutečnost, že tvrzení o absolutní neplatnosti je účelové, použité kupujícím až po téměř čtyřech letech probíhajícího sporu a

navíc, že smlouva o smlouvě budoucí byla sepsána samotným kupujícím. Takovéto jednání kupujícího stěžovatelka označila jako rozporné s dobrými mravy.

Ústavní soud si položil základní otázku pro posouzení výše uvedeného, se kterou se následně pokusil vypořádat. A totiž, zdali ujednání o jistině ve výši 530. 000,- Kč je možné považovat za ujednání kupní ceny pro budoucí kupní smlouvu. Co tedy dostane při poměrování ústavních principů „přednost“, respektive kterému z nich se podaří převážit pomyslnou miskou vah na svou stranu? Teorie vůle spočívající ve vůli skutečně projevené, bez ohledu na způsob projevu, tedy autonomie vůle vyjadřující garanci svobody jednotlivce. Nebo právní jistota spočívající v ochraně druhé smluvní strany, které nemohla být skutečná vůle jednatelky subjektu z okolností známá? Ale je potřeba zohlednit i princip spravedlnosti, jak uvidíme dále.

Ústavní soud v této souvislosti vyzdvihuje další ze základních principů výkladu smluv. Je jím prioritou výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, za předpokladu, jsou-li možné oba výklady. I tento princip, několikrát později zopakovaný v judikatuře Ústavního soudu,⁷⁴ vyplývá z autonomie vůle stran a z povahy soukromého práva. Vyjadřuje však také společenskou a hospodářskou funkci smlouvy. Výklad znamenající neplatnost smlouvy by měl být spíše výjimkou, což potvrzují podle Ústavního soudu i právní řady právně vyspělých západních zemí. Následně Ústavní soud výše uvedené aplikoval na posuzovaný případ. Obecné soudy totiž došly k závěru, že ujednání o jistině není ničím jiným, než pouhou zálohou kupní ceny, která však ve smlouvě o smlouvě budoucí přesně určena nebyla. Ze zjišťování skutkového stavu před obecnými soudy ale vyplynulo, že strany o kupní ceně jednaly, přičemž se v této souvislosti pohybovaly v rámci částky od 500. 000,- Kč do částky nepřesahující výši 550. 000,- Kč. Ústavní soud tedy poukazuje na absurdní závěry obecných soudů a to v tom smyslu, že by kupující souhlasil s uhrazením zálohy o 30. 000,- Kč vyšší než byla spodní hranice v úvahu připadající kupní ceny. Navíc by kupující jako autor textu smlouvy o smlouvě budoucí souhlasil, v případě neuzavření budoucí smlouvy z jeho zavinění, s propadnutím částky přesahující možnou výši kupní ceny. V tomto případě je tedy možné sledovat závěry obecných soudů, které však absolutně nekorespondují se zjištěným skutkovým stavem obsaženým ve spise.⁷⁵ V tomto případě klíčovým se tedy stal princip spravedlnosti. Spravedlnost v nejjednodušším

⁷⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn.: II. ÚS 3381/10 ze dne 3. 8. 2011.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 625/03 ze dne 14. 4. 2005.

pojetí, zde jednoznačně poukazuje na nutnost vnímat ujednání o „jistině“ jako ujednání o budoucí kupní ceně.

Ve své práci bych se však nechtěla zabývat jen postupem obecných soudů, který není v souladu s požadavkem ústavně konformní interpretace. Na obranu obecných soudů na následujících řádcích zmíním rozhodnutí Ústavního soudu, jehož prostřednictvím došlo k zamítnutí ústavní stížnosti. Jde o nález Ústavního soudu sp. zn.: II. ÚS 1148/07 ze dne 11. 11. 2008. Uvedené rozhodnutí není možné jednoznačně zařadit z pohledu v něm zmíněných principů do konkrétní podkapitoly. Dochází v něm primárně k posuzování práva na spravedlivý proces, ale například také ochrany vlastnického práva. V ústavní stížnosti, na jejímž základě došlo k vydání výše uvedeného rozhodnutí, byl popsán skutkový stav věci ze strany stěžovatelů následujícím způsobem. Stěžovatelé se v řízení před obecnými soudy domáhali určení neplatnosti zástavní smlouvy. Jejich žalobě bylo dokonce původně před okresním soudem jako soudem nalézacím vyhověno a smlouva byla shledána za neplatnou. Důvody proč tak nalézací soud učinil, byly následně popsány v odůvodnění příslušného rozhodnutí. Nalézací soud hodnotil mimo jiné předmětnou smlouvu jako absolutně neplatnou, a to podle ustanovení § 39 OZ, pro rozpor s dobrými mravy. Rozpor s dobrými mravy byl spatřován v tom, že rozdíl mezi částkou skutečně půjčenou (2. 500. 000,- Kč) a částkou, která měla být půjčena (3. 250. 000,- Kč), měl představovat skryté úroky ujednané v nepřiměřené výši 60 % ročně. Další důvod neplatnosti byl spatřován v časové posloupnosti jednotlivých úkonů. Z provedeného dokazování totiž bylo zjištěno, že nejprve došlo k uzavření zástavní smlouvy, která měla zajišťovat pohledávku z uzavřené smlouvy o půjčce, ačkoli smlouva o půjčce ještě ve skutečnosti uzavřena nebyla a ani samotná půjčka nebyla realizována.

Rozsudkem odvolacího soudu bylo určeno, že zástavní právo založené posuzovanou zástavní smlouvou neexistuje, přičemž odvolací soud se ztotožnil s důvody neplatnosti, k nimž dospěl soud nalézací.

Následně došlo k posuzování věci soudem dovolacím. Ten zrušil předchozí rozhodnutí nalézacího a odvolacího soudu a zavázal je svým právním názorem. Podle názoru dovolacího soudu nelze právně posuzovat otázku, pro jak vysokou pohledávku vzniklo zástavní právo, a to na základě žaloby o určení neexistence samotného zástavního práva. V posuzovaném případě došlo k poskytnutí půjčky ve výši 2. 500. 000,- Kč, čímž vznikla zástavním právem zajišťovaná pohledávka. To že v daném případě nedošlo k poskytnutí celé částky tak, jak je uvedena v zástavní smlouvě, tedy částky ve výši 3. 250. 000,- Kč, není pro existenci

zástavního práva určující. Zástavní právo totiž vzniklo jako zajišťovací institut akcesorické povahy k reálně poskytnuté částce, tedy půjčce ve výši 2. 500. 000,- Kč.

V novém řízení se následně soudy nižších instancí řídily právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem. A tento názor zanesly do svých rozhodnutí v dané věci. Proti novému rozhodnutí odvolacího soudu došlo opět k podání dovolání, které však bylo usnesením dovolacího soudu odmítnuto.

Argumentace Nejvyššího soudu, která byla pro Ústavní soud uspokojivá natolik, že po podání ústavní stížnosti proti výše uvedeným rozhodnutím došlo k jejímu zamítnutí, stála na několika pilířových bodech. Nejvyšší soud mimo jiné vycházel ze skutečnosti, že zajistit zástavním právem je možné i pohledávku, která má teprve v budoucnu vzniknout. Ničemu tedy nebrání, pokud nejprve dojde k uzavření zástavní smlouvy a teprve později ke vzniku pohledávky, přičemž společně s pohledávkou následně vznikne zástavní právo. I Nejvyšší soud tedy jednoznačně upřednostnil autonomii vůle a poukázal na garanci svobody jednotlivce v závazkových vztazích. Pokud to zákon výslovně nezakazuje, mohou si strany ujednat cokoli, co uznají pro svůj společenský (právní) vztah za vhodné a potřebné. Což je závěr jednoznačně ústavně konformní.⁷⁶ Výše uvedeným se dovolací soud vypořádal se stěžovateli namítaným časově nesourodým postupem při realizaci jednotlivých právních úkonů. Dále se Nejvyšší soud neztotožnil s tvrzením, že pohledávka ze smlouvy o půjčce nevznikla vůbec, a to z toho důvodu, že zajištění vzniklo ve vztahu ke skutečně poskytnuté peněžité částce. Zástava tedy může zajišťovat pohledávku ve skutečnosti menší, než je částka ujednaná v zástavní smlouvě.⁷⁷ Závěr Nejvyššího soudu podtrhuje princip právní jistoty, velmi důležitý v demokratickém právním státě, tak jak je zakotven v ustanovení článku 1 odst. 1 Ústavy ČR.

Výše uvedené je důkazem toho, že ústavně konformní interpretace může být realizována i na úrovni jiného soudu než právě soudu Ústavního. V tomto případě šel Nejvyšší soud příkladem soudům nižší instance. Navíc prostřednictvím vázanosti právním názorem Nejvyššího soudu bylo i ze strany soudů nižších dosaženo rozhodnutí ústavně konformního.

Závěrem této podkapitoly bych ještě ráda nastínila závěr Ústavního soudu vyslovený v nálezu sp. zn.: II. ÚS 609/05 ze dne 10. 5. 2006. V tomto nálezu došlo k odmítnutí ústavní stížnosti pro zjevnou neopodstatněnost. V tomto případě již nebudu vycházet ze stručného

⁷⁶ Srov. s ustanovením článku 2 odst. 3 a 4 Ústavy ČR, stejně tak ustanovení článku 2 odst. 2 a 3 LZPS.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn.: II. ÚS 1148/07 ze dne 11. 11. 2008.

popisu skutkového stavu, protože ten není pro mou práci natolik zajímavý. Nýbrž pouze ze stěžovateli tvrzeného porušení základních práv a samotného závěru Ústavního soudu v této věci. Stěžovateli byl tvrzen zásah do práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 LZPS, z toho důvodu, že obecné soudy nesplnily svou povinnost hodnotit všechny provedené důkazy. Ústavní soud k takovému zdůvodnění ústavní stížnosti uvedl, že: „*Právo na soudní a jinou právní ochranu garantované v čl. 36 odst. 1 Listiny nelze vykládat tak, že by pokrývalo veškeré případy porušení kogentních procesních ustanovení v objektivní poloze, jinými slovy samotné porušení procesních pravidel stanovených procesními právními předpisy ještě nemusí samo o sobě znamenat porušení práva na spravedlivý proces. V případě subjektivního práva na soudní a jinou právní ochranu je totiž třeba vždy zkoumat, jak porušení procesních předpisů zkrátilo jednotlivce na možnosti uplatňovat jednotlivá procesní práva a konat procesní úkony, jež byly způsobilé přivodit pro jednotlivce příznivější rozhodnutí ve věci samé.*“ Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že je potřeba v konkrétním případě posuzovat, zda opomenutí hodnotit provedené důkazy, mohlo ve výsledku mít vliv na rozhodnutí v merituu věci.⁷⁸ Což může být dle mého požadavek individuálního přístupu k věci i z procesního hlediska.

3.3 Princip ochrany vlastnického práva

Na úvod výše nadepsané podkapitoly si dovolím zmínit nazírání Ústavního soudu na garanci vlastnického práva podle čl. 11 LZPS. Dle Ústavního soudu se tento článek týká primárně vztahu mezi jednotlivcem a veřejnou mocí. Tedy požadavku aby sama veřejná moc do vlastnického práva nezasahovala, na druhou stranu ji však zavazuje i k povinnosti poskytovat vlastníkovu ochranu jeho práva v případě, kdy je jeho vlastnické právo omezováno nebo porušováno ze strany třetích osob.⁷⁹ Zajímavým způsobem se Ústavní soud v jednom ze svých rozhodnutí vyjádřil i k odstavci 1 čl. 11 LZPS⁸⁰. Toto ustanovení má být totiž vnímáno jako určitý příkaz zákonodárce ústavního a to ve vztahu k obyčejnému zákonodárci. A to v tom smyslu, aby nikoho nevyklučoval z práva na vlastnictví ve své rozhodovací činnosti. Často dochází ze strany Ústavního soudu k odmítnutí ústavní stížnosti pro zjevnou neopodstatněnost, protože nemůže jít o ochranu vlastnického práva tam, kde toho právo dosud

⁷⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn.: II. ÚS 609/05 ze dne 10. 5. 2006.

⁷⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 1826/11 ze dne 7. 3. 2012.

⁸⁰ Čl. 11 odst. 1 LZPS stanoví že: „*Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.*“

nevzniklo, i kdyby vzniknout v krátkém časovém horizontu teprve mělo. Ústavní soud tedy nemůže chránit tvrzené vlastnické právo, ale pouze vlastnické právo jako právo věcné.⁸¹

Rozhodnutím spadajícím svým obsahem do této podkapitoly je náleží Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 1826/11 ze dne 7. 3. 2012, zabývající se ochranou vlastnického práva bývalé manželky. V posuzované věci bylo Ústavním soudem ústavní stížnosti stěžovatelky částečně vyhověno, a to v tom smyslu, že došlo ke zrušení napadeného rozhodnutí Nejvyššího soudu. Avšak v části napadající rozsudek odvolacího soudu byla ústavní stížnost odmítnuta.

Ve výše uvedené kauze došlo ze strany stěžovatelky k podepsání smlouvy o úvěru. Stěžovatelka v tomto právním vztahu vystupovala jako spoludlužník vedle svého manžela ve vztahu k bance jako věřiteli. Důvodem proč však došlo, ze strany stěžovatelky k podpisu smlouvy o úvěru bylo, že šlo o podmínku explicitně vyjádřenou jejím manželem k realizaci následného nekomplikovaného rozvodu mezi nimi. Ze smlouvy o úvěru však byly následně peníze čerpány pouze manželem, přičemž celá účast stěžovatelky na procesu spojeném s uzavřením smlouvy byla pouze formální. Stěžovatelka byla zároveň manželem uvedena v omyl jeho tvrzením, že případné nesplácení půjčené částky bude kryto z jeho strany, a to prostřednictvím zastavených nemovitostí. Stěžovatelka v průběhu řízení před obecnými soudy zdůrazňovala, že postup banky byl v rozporu s dobrými mravy.⁸² Stěžovatelka totiž částku, která byla předmětem smlouvy o úvěru, nečerpala. Manželem byla uvedena v omyl a zároveň upozorňovala na fakt, že smlouvu podepsala ve stavu, kdy byla ze strany manžela vystavena nátlaku. Nevidí tudíž jako spravedlivé, aby se následně banka domáhala plnění z úvěrové smlouvy na ní. Banka následně při řízení před obecnými soudy uváděla, že stěžovatelka jednala v rozporu se zásadou *vigilantibus iura*, nepřistupovala totiž ke sjednávání úvěrové smlouvy dostatečně odpovědně a obezřetně, pokud se tedy cítí být poškozena, měla by své nároky uplatňovat ve vztahu k té době již bývalému manželu.

Ve výše uvedeném případě bylo klíčovým později Ústavním soudem zrušené rozhodnutí Nejvyššího soudu, jako soudu dovolacího. Ten ve své argumentaci vyšel ze závěrů, že podvodné jednání jednoho z účastníků smlouvy je důvodem její neplatnosti, které

⁸¹ Srov. např.: Nález Ústavního soudu sp. zn.: IV. ÚS 429/02 ze dne 27. 9. 2002, nebo Nález Ústavního soudu sp. zn.: II. ÚS 442/02 ze dne 8. 10. 2002.

⁸² Ve výše uvedeném rozhodnutí Ústavní soud k pojmu dobré mravy uvádí že: „*Pojem dobré mravy nelze vykládat pouze jako soubor mravních pravidel užívaných jako korektiv či doplňující obsahový faktor výkonu subjektivních práv a povinností, ale jako příkaz soudci rozhodovat praeter legem či dokonce contra legem, pokud jde o reprobaci jednání přičícího se dobrým mravům. Dobré mravy v tomto pojetí tedy jsou souhrnem etických, obecně uznávaných a zachovávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami a právními principy.*“ Srov. např. i náleží sp. zn.: II. ÚS 544/2000 ze dne 12. 3. 2001.

se však může dovolat jen druhý účastník⁸³ smlouvy, tedy účastník, jemuž je daný právní úkon adresován. Může to být tedy jen druhá smluvní strana. Smyslem je ochrana účastníka smlouvy, který jednal v omylu vyvolaném protistranou. Nejvyšší soud tedy dospěl k závěru, že dlužník, který smlouvu o úvěru uzavřel v omylu, přičemž tento omyl byl vyvolán osobou stojící na téže straně smlouvy, nemůže s úspěchem namítat relativní neplatnost takového právního úkonu.

Poté co Ústavní soud shledal, že je podaná ústavní stížnost důvodná, opětovně vyslovil požadavek, respektive nutnost zohledňování individuálních okolností konkrétního případu. Názor Nejvyššího soudu, že samotný institut manželství je zárukou podrobnější znalosti majetkových poměrů manželů, považuje Ústavní soud za jakousi negaci požadavku posuzování věci ve světle jejích individuálních rozměrů. Nejvyšší soud dokonce kladl k tíži stěžovatelce, že si údaje předložené při uzavírání smlouvy o úvěru manželem neověřila, přičemž obdobný závěr u banky jako věřitele neshledal. Ústavní soud poukazuje na absurdnost takového tvrzení. Banka vystupující jako právnická osoba, by měla vykazovat určitou míru odbornosti a profesionality, zvláště v případě, pokud je uzavírání smluv o úvěru předmětem její činnosti. Nejvyšší soud tedy vyloučil možnost stěžovatelky úspěšně namítat výkon práva banky v rozporu s dobrými mravy. I v tomto případě Ústavní soud vytýká nezohlednění individuálních důvodů stěžovatelky, za kterých smlouvu o úvěru s manželem uzavřela (zájem na následném nekomplikovaném rozvodu manželství).

Ústavní soud tedy došel k závěru, že Nejvyšší soud zcela přehlédl existenci a požadavek ochrany vlastnického práva stěžovatelky. Přičemž ochranu tohoto práva měl zvažovat stejně, jako ochranu legitimního očekávání věřitele. Ve výše uvedeném tedy bylo namísto poskytnout ochranu vlastnickému právu stěžovatelky skrze aplikaci ustanovení o dobrých mravech. Dle Ústavního soudu právě prostřednictvím tohoto ustanovením prozařují do aplikace a interpretace podústavního práva základní práva a svobody. I v tomto případě je z pohledu ústavně konformní interpretace klíčovým Ústavním soudem zdůrazněná nutnost individuálního přístupu a zohlednění všech dílčích okolností konkrétního případu. Ale Ústavní soud zmiňuje i povinnost, uplatňující se při výkladu a aplikaci právních předpisů, neopomíjet účel a smysl vyjádřený ve větách a slovech konkrétního předpisu. Právě

⁸³ Místo pojmu účastník smlouvy by bylo lepší vycházet z terminologie nově prosazované i v NOZ, a to pojmu strana smlouvy. Pojem účastník je pojmem spíše procesně-právním.

prostřednictvím smyslu a účelu dáme možnost prozařování principům uznávaným demokratickým právním státem.⁸⁴

Ve výše popsaném případě došlo k velmi názornému střetu principu spravedlnosti na straně stěžovatelky a právní jistoty na straně banky jako poskytovatele úvěru. Bylo by spravedlivé po stěžovatelce žádat, po nastínění výše uvedených konkrétních okolností, splácení úvěru, který fakticky nečerpala? Na druhou stranu však stojí princip právní jistoty, potažmo legitimního očekávání banky, která poskytla úvěr a v tomto ohledu mohla být vedena skutečností, že má na straně dlužníků dlužníky dva, což může pro banku představovat rozhodující kritérium, a to větší solventnost dlužnické strany. Banka také argumentuje faktem, na který je velice často zapomínáno. Demokratický právní stát sice stojí na principu autonomie vůle, respektive garantuje svobodu jednotlivci primárně v jeho právním jednání, na druhou stranu takto vymezený prostor sebou nese „nevýhodu“ v podobě projevení zásady *vigilantibus iura*. Garance svobody jde z ústavního hlediska ruku v ruce s požadavkem minimálních zásahů ze strany státu, respektive státních orgánů, jak jednoduše dovodíme z ustanovení článku 2 odst. 3 Ústavy ČR. V tomto případě si ale logicky každý bude odpovídat za následky vlastního jednání, nejednání, případně nepozornosti. V tomto konkrétním případě ale při poměrování ústavních principů převážil princip spravedlnosti, který v sobě mimo jiné zahrnuje požadavek zohlednění konkrétních okolností a individuálního přístupu ke každé kauze, jejímž předmětem je úprava práv a povinností. Cože je mimo jiné jednoznačně konformní s ustanovením článku 1 odst. 1 Ústavy ČR.

⁸⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 1826/11 ze dne 7. 3. 2012.

Závěr

„Funkcí soudů a justice obecně je poskytovat ochranu právům jednotlivce (čl. 90 Ústavy), v materiálním právním státě pak ochranu i základním právům (čl. 4 Ústavy). Ne vždy jsou všechna základní práva přímo vykonatelná a působí vůči jednotlivci bezprostředně. V některých případech působí pouze zprostředkovaně skrze jednotlivé normy jednoduchého práva tak, že jednoduchým právem „prozařují“. Tak je tomu ve vztazích horizontálních, tedy ve vztazích, které nejsou založeny na nadřízenosti a podřízenosti, tj. ve vztazích, v nichž jsou si jejich účastníci rovni. Proto při výkladu či aplikaci jednoduchého práva na takové vztahy jsou soudy povinny toto prozařování pečlivě vážit a brát v potaz tak, aby současně dostály své povinnosti poskytovat ochranu jak právům v rovině jednoduchého práva, tak právům základním.“⁸⁵

Než se dostanu k samotnému závěru práce, tedy k shrnutí obecných zásad, které by měly být zohledňovány obecnými soudy při jejich judikatorní činnosti z pohledu naplnění požadavku ústavně konformní interpretace, ráda bych uvedla svůj pohled na postavení Ústavního soudu v této věci. Klíčovým pro vymezení postavení Ústavního soudu je do jisté míry abstraktní ustanovení článku 83 Ústavy ČR.⁸⁶ V samotné práci je několikrát zdůrazněna skutečnost, že český právní řád není hodnotově neutrálním právním řádem. Česká republika se staví do pozice materiálního právního státu, ve kterém nevycházíme ze svrchovanosti zákona, ale svrchovanosti lidu.⁸⁷ Ústavní soud jako garant ústavnosti dohlíží na činnost soudů obecných v tomto směru. Pokud bychom neměli orgán vykonávající činnost Ústavního soudu, celá myšlenka materiálního právního státu, s tím související prozařování ústavních principů do aplikace norem jednoduchého práva a dodržování samotných hodnot demokratického právního státu vyjádřených v článku 9 odst. 2 Ústavy ČR, by byla pouhou představou. Případně těžko naplnitelnou ideou. Z mého pohledu tedy Ústavní soud realizuje nezastupitelnou činnost v tomto směru. Garantuje možnost procesního naplnění, respektive praktické realizace horizontálního prozařování ústavních principů. Naplňuje tedy požadavek ústavně konformní interpretace, a to tam kde tento požadavek není primárně naplněn ze strany soudů obecných. Mé očekávání směřující k postavení a funkci Ústavního soudu, jak je nastíněno výše, se potvrdilo v jednotlivých rozhodnutích, se kterými jsem napříč prací pracovala.

⁸⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn.: I. ÚS 185/04 ze dne 14. 7. 2004.

⁸⁶ Ustanovení čl. 83 Ústavy ČR stanoví, že: „Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti.“

⁸⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn.: Pl. ÚS 19/93 ze dne 21. 12. 1993.

Jako stěžejní cíl své diplomové práce jsem si stanovila z judikatury Ústavního soudu vyvodit, respektive zobecnit určité zásady pro judikatorní činnost soudů obecných, a to ve vztahu k výkladu soukromoprávních úkonů a ústavně konformní interpretaci. Tyto zásady, o kterých budu mluvit na následujících řádcích, pro mne nejsou nic jiného, než stanovení pravidel pro zjednodušení aplikace horizontálního prozařování ústavních principů a hodnot demokratického právního státu, tak jak je citováno výše. Zároveň odrážejí nejčastější “chyby“ objevující se v judikatuře soudů obecných.

První z těchto zásad by podle mého měla spočívat v zohledňování účelu a smyslu toho kterého soukromoprávního úkonu. Smyslem by bylo, že při interpretaci bude zohledňována primárně vůle jednajících stran. Bude tedy jednoznačně kladen důraz na autonomii vůle, tak jak je chápána v českém právním řádu. Jde primárně o garanci svobody jednotlivce, jak vyplývá z ustanovení článku 2 odst. 4 Ústavy ČR. Autonomie vůle totiž není nic jiného, než základní stavební kámen soukromého práva. Výše uvedené bude mimo jiné souviset i s povinnostmi posuzovat okolnosti, které zde byly při vzniku, změně nebo zániku právního úkonu. Pokud vyjdeme ze současné judikatury obecných soudů, na mnoha místech se setkáme s přílišným formalismem, který mnohokrát klade až nemožné nároky na laiky, jako hlavní adresáty soukromoprávních norem, a to při realizaci právních úkonů, tedy při právním jednání. Následně při soudním sporu, jak jsme mohli sledovat výše, dochází ze strany obecných soudů k absurdním závěrům, které vycházejí právě z přílišného formalismu. Pochopitelně mohou nastat případy, kdy vůle jednajícího subjektu nebude druhé straně známa, tudíž se do popředí dostane jiný ústavní princip spočívající v ochraně právní jistoty a práv nabytých v dobré víře v jednání tak, jak se zdálo být projevené navenek. V těchto případech však vyvstává prostor pro poměřování ústavních principů a právě pro naplnění požadavku ústavně konformní interpretace. Za předpokladu že bychom pominuly důležitost respektování autonomie vůle stran, dostanou se do popředí jiné právní principy, které se však začnou absolutizovat, protože nebude docházet k jejich poměřování a vyvažování s autonomií vůle. Nebude zachována garance svobody jednotlivce, na které je však založen materiální právní stát. Dostaneme se tedy do rozporu nejen s ustanovením článku 1 odst. 1 Ústavy ČR, ale také nejvyššími hodnotami, ke kterým se samostatná Česká republika hlásí, tedy s hodnotami vyjádřenými v článku 8 odst. 2 Ústavy ČR.

Další zásadou, úzce související s první, je požadavek zohlednění smyslu a účelu konkrétního ustanovení právního řádu, které má být na případ aplikováno. I smyslem této zásady bude zabránit přílišnému formalismu. Na této zásadě, mimo jiné, je vystavěna i již

zmiňovaná rekodifikace soukromého práva.⁸⁸ Jde o jakési navrácení se k Celsově myšlence *Scire leges non hoc est verba zrum tenere, sed vim ac potestatem*, která vyjadřuje, že znát zákony neznamena držet se jejich slov, ale pochopit jejich účinnost a sílu.⁸⁹ Primární by tak pro judikatorní činnost obecných soudů měl být smysl a účel toho kterého ustanovení, a to i pokud je v rozporu se slovy. Jen tak dojde k absolutnímu možnému uplatnění autonomie vůle v oblasti soukromého práva. Zohlednění smyslu a účelu toho kterého ustanovení zároveň není nic jiného než projev prozařování ústavních principů do oblasti jednoduchého práva. Je tím vymezen prostor pro takové prozařování, tudíž prostor pro naplňování obsahu ideje materiálního právního státu a principu spravedlnosti. Kdybychom se drželi striktního formálního výkladu zákonných ustanovení, časem by mohlo dojít k zneužití formy zákona, a to k halení nespravedlnosti, respektive bezpráví do zákonné a tudíž ve formálním státě legální formy.⁹⁰

Zásadou další, kterou jsem nacházela snad ve všech rozhodnutích, se kterými jsem napříč diplomovou prací pracovala, je požadavek individuálního přístupu, respektive individuálnosti při rozhodovací činnosti obecných soudů. Plynoucí dle mého mimo jiné z práva na spravedlivý proces. Obecnější explicitní zakotvení tohoto požadavku na ústavně právní úrovni se mi však v judikatuře Ústavního soudu nalézt nepodařilo. Pokud se ale ohlédneme na vše výše uvedené myslím si, že požadavek individuálního přístupu v nejobecnější rovině vyplývá ze samotného ustanovení článku 1 odst. 1 Ústavy ČR. Pokud má Česká republika jako demokratický, svrchovaný, jednotný a právní stát být založena na úctě k právům člověka a občana, bude přeci nutné v každém konkrétním případě zohlednit a určit zdali tu nějaká taková práva jsou. A pokud ano, nejen je respektovat, ale také jim v konkrétních případech poskytnout ochranu. A to i za cenu neposkytnutí ochrany právům jiným. Tudíž v konkrétním případě zohlednit o jaká práva jde. Za předpokladu že se taková práva dostanou do střetu, prostřednictvím poměrování ústavních principů z tohoto střetu vyvodit ústavně konformní závěr. Je tedy potřeba v každém jednotlivém případě, který je před obecné soudy předkládán, zohledňovat konkrétní okolnosti, které vedly smluvní strany k právnímu jednání v té podobě, v jaké jej učinily. Na druhou stranu však zásadou, která může stát v opozici ve vztahu k výše uvedenému je zásada hospodárnosti a rychlosti řízení, typická pro procesně-právní předpisy. Pokud by se Ústavní soud musel vypořádat s tímto problémem,

⁸⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 62.

⁹⁰ Srov. s Nálezem Ústavního soudu sp. zn.: Pl. ÚS 19/93 ze dne 21. 12. 1993.

dle mého by zvolil argumentaci opírající se právě o ustanovení čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR.⁹¹ Prostřednictvím kterého by došlo k upřednostnění zásady individuálního přístupu ve věci.

Snad ještě jako zásadu okrajovou bychom mohli zmínit kladné přistoupení k otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu, které je zmíněno v jedné z kapitol předkládané práce. Ústavní soud by neměl svou rozhodovací činností snad nahrazovat činnost normotvůrce, ale připuštění kasační a precedenční závaznosti rozhodnutím Ústavního soudu by bylo dle mého přínosným krokem primárně z pohledu ochrany základních lidských práv a svobod, ale také pro usnadnění horizontálního prozařování ústavních principů a hodnot demokratického právního státu jednotlivými ustanoveními právního řádu. Takovéto zastřešení soudního rozhodování by následně znamenalo posílení právní jistoty jednotlivců a také legitimního očekávání, které je výrazem materiální, tedy faktické rovnosti každého z nás. Pokud bychom závaznost rozhodnutí Ústavního soudu odmítli, jeho postavení a činnost, jak jsou popsány výše, by naprosto ztratily na významu a ztratil by se v mých očích garant materiálního právního státu, kterým se Česká republika snaží být.

Na úplný závěr bych ráda dodala, že dle mého je ústavně konformní interpretace hodnotový výklad soukromoprávních norem, respektive soukromoprávních úkonů, a to ve světle jejich smyslu a účelu, za nutného zohlednění individuálních okolností každého případu.

⁹¹ Článek 1 odst. 1 Ústavy ČR stanoví že: „*Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.*“

Seznam použitých zdrojů

Monografie a časopisy

Primární zdroje

BLAHOŠ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti- srovnávací pohled*. Praha: ASPI Publishing, s. r. o., 2001. 489 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.

HOLLÄNDER, Pavel. Role Ústavního soudu při uplatňování Ústavy v judikatuře obecných soudů. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Ústava České republiky po pěti letech*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998, s. 38 – 60.

KUBŮ, Lubomír. HUNGR, Pavel. OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha a. s., 2007. 329 s.

KÜHN, Zdeněk. K otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Právník*, 2001, č. 9.

KÜHN, Zdeněk a kol. *Judikatura a právní argumentace*. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou. Praha: Auditorium, 2006. 234 s.

MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva*. Úvod do právní argumentace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 304 s.

MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemm, 2009. 218 s.

ŠEJVL, Michal. Několik poznámek k pojmu ústavně konformní interpretace v judikatuře Ústavního soudu. In KLÍMA, Karel (ed). *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004. s. 83 – 92.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. Imperativ ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů. *Právník*, 138 (1999), č. 12, s. 1081 – 1093.

TRYZNA, Jan. *Právní principy a právní argumentace*. K vlivu právních principů na právní argumentace při aplikaci práva. Praha: Auditorium s.r.o., 2010. 322 s.

Sekundární zdroje

HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 303 s.

PROCHÁZKA, Antonín. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 8, s. 21 – 23.

SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: ASPI, a. s., 2009, 463 s. ISBN 80-7357-382-9.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. Mohou být vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu ČR všeobecně závazná?. *Správní právo*: Odborný časopis pro oblast státní správy a správního práva, 1996, roč. 29, č. 2, s. 113 – 116.

ŠTĚPÁN, Jan. Přezkoumávání soudních rozhodnutí ústavním soudem. *Bulletin advokacie*, 1998, č. 9.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Nálezy Ústavního soudu (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>)

Nálezy pléna Ústavního soudu:

Nález Ústavního soudu ze dne 21. prosince 1993, sp. zn.: Pl. ÚS 19/93.

Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 1996, sp. zn.: Pl. ÚS 48/95.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 1999, sp. zn.: Pl. ÚS 19/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 6. června 2006, sp. zn.: Pl. ÚS 42/04.

Nálezy senátů Ústavního soudu:

Nález Ústavního soudu ze dne 14. února 1996, sp. zn.: II. ÚS 156/95.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. července 1996, sp. zn.: II. ÚS 294/95.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. července 1996, sp. zn.: III. ÚS 127/96.

Nález Ústavního soudu ze dne 18. března 1997, sp. zn.: I. ÚS 70/96.

Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn.: II. ÚS 249/97.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 1998, sp. zn.: III. ÚS 425/97.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. září 1998, sp. zn.: IV. ÚS 189/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2000, sp. zn.: III. ÚS 269/99.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. června 2000, sp. zn.: I. ÚS 331/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. března 2001, sp. zn.: II. ÚS 544/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2001, sp. zn.: IV. ÚS 182/01.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2002, sp. zn.: IV. ÚS 429/02.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2002, sp. zn.: II. ÚS 442/02.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. dubna 2004, sp. zn.: I. ÚS 647/02.

Nález Ústavního soudu ze dne 14. července 2004, sp. zn.: I. ÚS 185/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. prosince 2004, sp. zn.: I. ÚS 546/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 14. dubna 2005, sp. zn.: I. ÚS 625/03.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. května 2006, sp. zn.: II. ÚS 609/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. července 2007, sp. zn.: I. ÚS 557/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2007, sp. zn.: III. ÚS 495/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 2007, sp. zn.: IV. ÚS 301/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2008, sp. zn.: II. ÚS 536/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. srpna 2008, sp. zn.: I. ÚS 1572/08.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2008, sp. zn.: 1148/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2009, sp. zn.: II. ÚS 476/09.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. června 2010, sp. zn.: I. ÚS 2232/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. dubna 2011, sp. zn.: I. ÚS 2061/08.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. srpna 2011, sp. zn.: II. ÚS 3381/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. září 2011, sp. zn.: I. ÚS 1480/11.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 2011, sp. zn.: IV. ÚS 1642/11.

Nález Ústavního soudu ze dne 14. března 2012, sp. zn.: III. ÚS 3660/11.

Nález Ústavního soudu publikovaný pod č. 13/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Internetové zdroje

Nový občanský zákoník. *Obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-08-14]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/uvodni-stranka.html>>.

NObčZ [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2012-08-14]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/sb0033-2012.pdf>>.

Důvodová zpráva k NObčZ [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2012-08-14]. Dostupné na < http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/DZ_NOZ_89_%202012_Sb.pdf>.

Další internetové zdroje

<http://www.nsoud.cz>

<http://nalus.usoud.cz>

Databáze ASPI

Databáze Beck-online

Databáze Codexis Academia

Shrnutí/Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá otázkou ústavně konformní interpretace soukromoprávních smluv v judikatuře Ústavního soudu. Smyslem je poukázat na hodnotový systém právního řádu České republiky a jeho prozařování prostřednictvím ústavních principů do výkladu a aplikace norem podústavního práva. Práce se tedy zabývá horizontálním prozařováním ústavních principů, které bývá často v judikатурní činnosti obecných soudů opomíjeno. V závěru dochází k shrnutí nejobecnějších zásad, vyvozených z judikatury soudu Ústavního, které by měly být zohledňovány soudy obecnými. A to za tím účelem, aby docházelo k naplnění požadavku ústavně konformní interpretace, který můžeme také za ústavní princip považovat.

Summary

This thesis deals with the question of constitutional interpretation of private contracts in the jurisprudence of the Constitutional Court. The purpose is to highlight the value system of the legal order of the Czech Republic, and glow by constitutional principles in the interpretation and application of the standards sub-constitutional law. The work deals with a horizontal glow constitutional principles, which is often in the general court judicature activities neglected. In conclusion, there is a summary of the most general principles derived from the case law of the Constitutional Court, which should be taken into account in the general courts. And in order for there, to meet the requirement of constitutional interpretation, which can also be regarded as a constitutional principle.

Klíčová slova

Autonomie vůle, formalismus, obecné soudy, ústavně konformní interpretace, ústavní principy.

Key words

Will autonomy, formalism, general courts, constitutional interpretation, constitutional principles.